

**Gminny
Program
Rewitalizacji
Gminy Książki
do 2025 roku**

Listopad 2017 r.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku

Zamawiający:

Gmina Książki
ul. Bankowa 4
87-222 Książki
tel. 56 688 81 10
fax. 56 688 81 38
e-mail: sekretariat@gminaksiazki.pl

Wykonawca:

Dorfin Grant Thornton Frąckowiak sp. z o.o. sp. k.
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl
Member of Grant Thornton International Ltd

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	9
1.1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi	10
1.2. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi.....	12
Rozdział 2. Uproszczona diagnoza Gminy Książki	13
2.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny.....	13
2.2. Sfera społeczna	14
2.3. Sfera gospodarcza	18
2.4. Sfera środowiskowa.....	19
2.5. Sfera przestrzenno-funkcyjna i techniczna	19
Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy	22
3.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej.....	22
3.1.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw położonych w północno-zachodniej części gminy.....	23
3.1.2. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw położonych w centralnej części gminy	25
3.1.3. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw położonych w południowo-wschodniej części gminy.....	27
3.1.4. Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej na obszarze Gminy Książki.....	28
3.2. Analiza sołectwa, w którym zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania na jego obszarze przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach	29
3.3. Obszar rewitalizacji gminy.....	31
3.4. Cele rewitalizacji.....	34
Rozdział 4. Diagnoza obszaru rewitalizacji	36
Rozdział 5. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji	44
Rozdział 6. Cele rewitalizacji i kierunki działań	47
6.1. Cele, kierunki działań i przedsięwzięcia	47
6.2. Wskaźniki.....	48
Rozdział 7. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych	49

Rozdział 8. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji.....	56
8.1. Formuła projektów zintegrowanych.....	56
8.2. Komplementarność problemowa.....	58
8.3. Komplementarność przestrzenna	60
8.4. Komplementarność źródeł finansowania	61
8.5. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	61
8.6. Komplementarność międzyokresowa	61
Rozdział 9. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji.....	62
9.1. Interesariusze rewitalizacji.....	62
9.2. Formy partycypacji społecznej	62
9.3. Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	63
9.4. Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji.....	67
9.5. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania	71
Rozdział 10. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/ przedsięwzięć rewitalizacyjnych	72
Rozdział 11. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji	76
11.1. System informacji i promocji.....	78
Rozdział 12. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian....	80
12.1. System monitoringu i oceny skuteczności działań	80
12.2. System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu.....	81
Rozdział 13. Wykaz ocen i opinii oraz niezbędnych zmian.....	83
13.1. Opinia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska	83
13.2. Opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.....	83
13.3. Wykaz niezbędnych opinii.....	83
13.4. Wykaz niezbędnych zmian	84
13.5. Ochrona zabytków	84
Załączniki.....	85
Załącznik 1. Formularz konsultacji.....	85

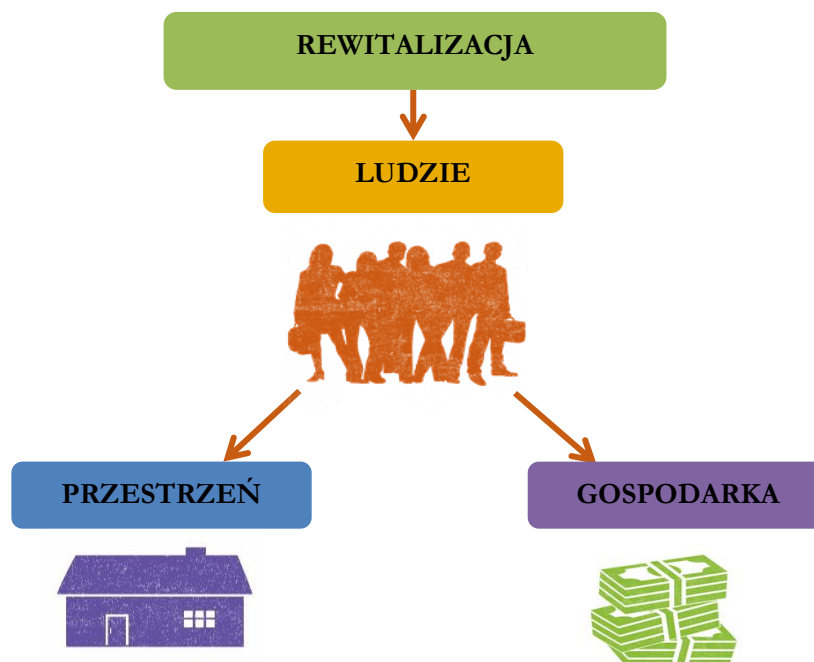
Załącznik 2. Kwestionariusz ankiety	86
Załącznik 3. Wyniki ankietyzacji mieszkańców	89
Załącznik 4. Formularz konsultacji II	94
Spis tabel	95
Spis wykresów	96
Spis schematów	96
Spis zdjęć.....	96
Spis map	97

Wstęp

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Książki z perspektywą do 2025 roku, powstał w celu realizacji działań rewitalizacyjnych na wskazanym obszarze. Niniejszy program rewitalizacji to wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, infrastrukturalnej, środowiskowej i kulturowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Program został zainicjowany, opracowany i uchwalony przez Radę Gminy Książki na podstawie Ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.) oraz zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” (załącznik nr 10 do o SZOOP RPO WK-P).

Ramy prawne dla rewitalizacji w Polsce wyznacza Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 roku. Określa ona zasady oraz tryb przygotowania, koordynowania i tworzenia warunków do prowadzenia i oceny rewitalizacji. Zapisy ustawy porządkują dzisiejsze pojmowanie rewitalizacji, rozumianej jako przedsięwzięcie całościowe, integrujące działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, w sposób zaplanowany oraz kompleksowy.

Schemat 1. Proces rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

W perspektywie finansowej 2014-2020 rewitalizacja będzie dotyczyć zarówno terenów miejskich, jak i wiejskich. Głównym jej celem powinno być trwale podniesienie jakości życia na obszarze zdegradowanym. Kierunki działań rewitalizacyjnych wyznacza Krajowa Polityka Miejska 2023, która wskazuje, że w obecnym okresie programowania 2014-2020 rewitalizacja nie może być postrzegana, tak jak do tej pory, jedynie jako remont, modernizacja czy odbudowa. Powinna ona łączyć działania w sposób kompleksowy tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego lub środowiskowego, związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Istotne jest, aby projekty społeczne stanowiły punkt wyjścia i były nieodłącznym elementem procesów rewitalizacyjnych. W obecnej perspektywie finansowej nie dopuszcza się realizacji tylko i wyłącznie wybiórczych inwestycji, nastawionych jedynie na szybki efekt poprawy estetyki przestrzeni, skupionych tylko na działaniach remontowych czy modernizacyjnych, które nie skutkują zmianami strukturalnymi na obszarze rewitalizacji. Projekty te będą mogły zostać zrealizowane w ramach szerszej koncepcji, uzupełniająco do działań społecznych tzw. „miękkich”. Istotnym elementem procesu rewitalizacji jest partycypacja społeczna, obejmująca przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, poprzez których rozumie się przede wszystkim mieszkańców gminy, przedsiębiorców, organizacje pozarządowe i jednostki samorządu terytorialnego.

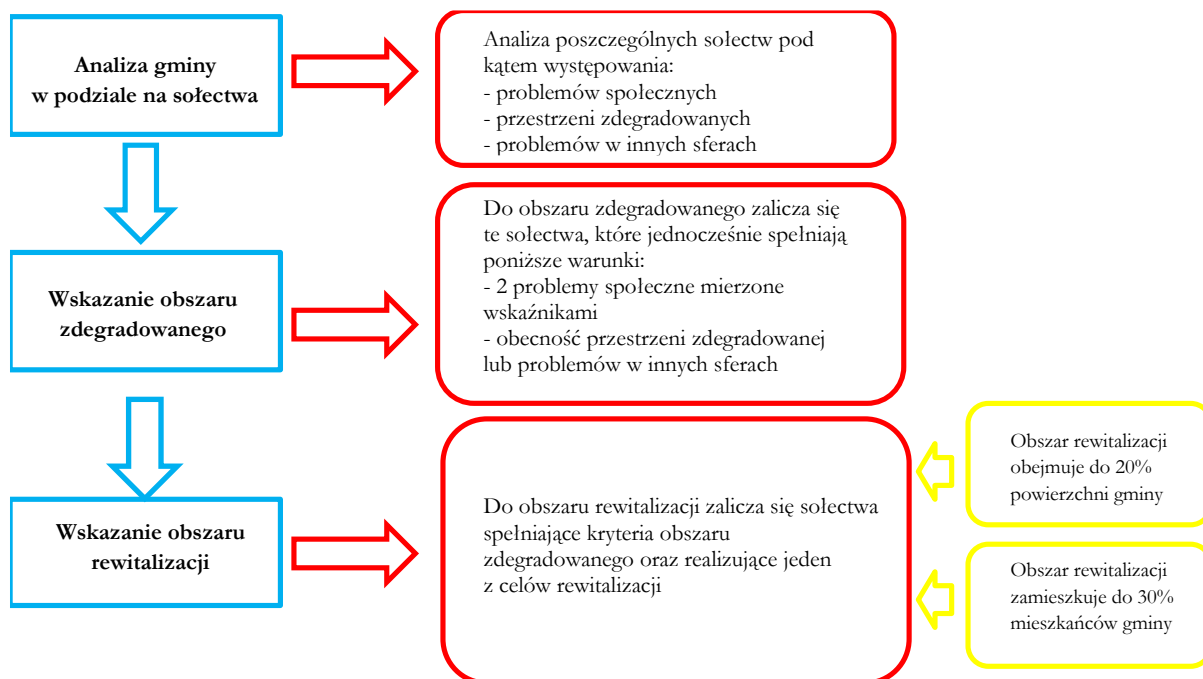
Prowadzenie procesu rewitalizacji wiąże się z koniecznością wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji.

Obszarem zdegradowanym jest obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa mieszkańców w życiu publicznym i kulturalnym. Ponadto występuje na nim co najmniej jedno z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Obszar rewitalizacji wyznacza się jako całość lub część obszaru zdegradowanego i opracowuje dla niego Gminny Program Rewitalizacji. Gmina Książki planuje prowadzenie działań rewitalizacyjnych i chce pozyskać na ten cel środki unijne. W związku z tym konieczne było opracowanie Gminnego Programu Rewitalizacji, zawierającego w szczególności: szczegółową diagnozę obszaru zdegradowanego, cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk, opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szacunkowe ramy finansowe programu rewitalizacji.

Sposób wyznaczenia obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji w Gminie Książki przedstawia poniższy schemat.

Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Książki

Źródło: Opracowanie własne.

Opracowanie **diagnozy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Książki** rozpoczęło działania związane z procesem rewitalizacji na obszarze gminy. Dla potrzeb niniejszego dokumentu przeprowadzono dokładną analizę sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej, która pozwoliła na zdiagnozowanie problemów i potencjałów występujących na poszczególnych obszarach. Zobiektywizowane metody i wskaźniki pozwoliły na wskazanie tych obszarów, które charakteryzuje szczególnie intensywna koncentracja szeregu niekorzystnych zjawisk, a w konsekwencji wyznaczenie obszarów zdegradowanych i obszarów do rewitalizacji.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało poddane konsultacjom społecznym trwającym od 30 września 2016 r. do 31 października 2016r. W czasie ich trwania interesariusze rewitalizacji (tj. mieszkańcy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i inni użytkownicy danego obszaru) nie tylko zostali informowani o wynikach przeprowadzonej diagnozy, ale również włączani w czynne uczestnictwo w procesie wyznaczenia obszarów wymagających rewitalizacji i planowania dla nich działań naprawczych.

Dzięki dokonaniu szczegółowej analizy sytuacji Gminy Książki w zakresie zarówno kwestii społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych oraz technicznych możliwe było określenie głównych problemów i potencjałów obszaru gminy, co pozwoliło na wskazanie wizji

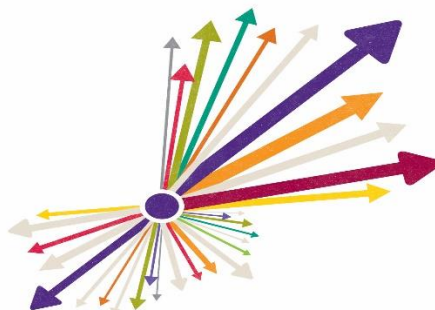

rozwoju i głównych celów, których realizacja przyczyni się do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu.

Rewitalizacja jest procesem długotrwałym i złożonym, który wymaga wsparcia lokalnych społeczności oraz różnych partnerów w celu wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu wieloaspektowego kryzysu. Dlatego też Gmina Książki, przystępując do opracowywania niniejszego dokumentu, zastosowała się do określonych zasad:

- **Zasada kompleksowości** programu rewitalizacji, czyli ujmowania różnorodnych przedsięwzięć w sposób całościowy (różne źródła finansowania i podmioty uczestniczące, pomiędzy którymi zachodzi synergia).
- **Zasada komplementarności:**
  - ✓ **przestrzennej** oznacza wzajemne dopełnianie się przedsięwzięć rewitalizacyjnych w przestrzeni gminy, dążenie do badania następstw podejmowanych decyzji dla polityki przestrzennej gminy oraz zapobieganie przenoszeniu się problemów poza obszar rewitalizacji,
  - ✓ **problemowej** dotyczy konieczności podejmowania przedsięwzięć, które będą się wzajemnie uzupełniały tematycznie w celu rozwiązania złożonych zjawisk kryzysowych; komplementarność problemowa odnosi się również do wymogu powiązania przedsięwzięć z decyzjami strategicznymi podejmowanymi w gminie,
  - ✓ **proceduralno-instytucjonalnej** oznacza zasadę współdziałania różnych instytucji i tworzenia w ramach nich spójnych procedur zarządzania realizacją programu rewitalizacji,
  - ✓ **źródeł finansowania** oznacza konieczność umiejętnego łączenia różnych źródeł finansowania (różne programy, środki krajowe i unijne, publiczne i prywatne) skierowanych na rewitalizację.
- **Zasada partnerstwa i partycypacji** dotyczy włączenia różnych partnerów w proces rewitalizacji zarówno na etapie opracowywania, jak również wdrażania.

Nowe podejście do rewitalizacji wymagało przeprowadzenie wielu analiz oraz dokładnego przemyślenia organizacji procesu rewitalizacji, zwłaszcza w zakresie wykorzystania istniejących potencjałów oraz możliwości zaangażowania partnerów społecznych i lokalnych społeczności.

Rozdział 1. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Książki z perspektywą do 2025 roku jest dokumentem wskazującym działania ukierunkowane na pokonywanie problemów przyczyniających się do występowania stanów kryzysowych na obszarze zdegradowanym. Ze względu na swój charakter – kompleksowe podejście do kwestii problemowych, a także zakładaną komplementarność, dokument ten wpisuje się w cele ogólnorozwojowe wskazane w dokumentach strategicznych i planistycznych na poziomie krajowym oraz regionalnym. Poniżej przedstawiono analizę powiązań niniejszego dokumentu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi z poziomu krajowego, regionalnego i lokalnego.

Schemat 3. Powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Poziom regionalny	Poziom lokalny
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Lokalny Plan Rozwoju Gminy Książki na lata 2012-2020
Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Książki na lata 2014 – 2020
Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	Lokalna Strategia Rozwoju Obszaru Ziemi Wąbrzeskiej na lata 2016-2022
Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020	
Strategia Rozwoju Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2011-2020	
Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020	
Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego	

Źródło: Opracowanie własne.

1.1. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami regionalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
<p>Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+</p>	<p>Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa.</p> <p>Świadczą o tym następujące priorytety, z którymi zgodność wykazuje program rewitalizacji: nowoczesne społeczeństwo oraz modernizacja przestrzeni wsi i miast oraz kierunki działań: rozbudzanie aktywności obywatelskiej i społecznej, chęci do współpracy, prowadzenia działań edukacyjnych, zachęcania do szerokiego otwarcia na świat oraz dążeń do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich i miast.</p> <p>Priorytet modernizacja przestrzeni miast i wsi zakłada dążenie do znacznego przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społeczno-gospodarczej miast przy uwzględnieniu ich pozycji w sieci osadniczej i dostosowaniu potencjału do oczekiwań stawianych przed nimi w zakresie stymulowania rozwoju regionu, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i ład przestrzennego.</p>
<p>Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno-gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uspijonych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.</p>
<p>Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich stanowi interwencja zaplanowana w ramach:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność. ▪ Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR <p>Gminny Program Rewitalizacji obejmuje swoim zasięgiem obszar wiejski i wpisuje się w powyższe działania.</p>
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020</p>	<p>Misją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu ▪ Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych ▪ Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym

<p>Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020</p>	<p>Zasady regionalne definiują pojęcia związane z rewitalizacją oraz określają sposób tworzenia programu rewitalizacji, w tym zwłaszcza zasady jego opracowywania w nowej perspektywie finansowej: kompleksowości, komplementarności, koncentracji, partnerstwa i partycypacji. Wskazują również: sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, obligatoryjne elementy PR oraz oczekiwane efekty procesów rewitalizacji, prowadzonych w województwie kujawsko-pomorskim.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji został opracowany w oparciu o Zasady regionalne i wykazuje zgodność z regulami opracowania programów rewitalizacji zawartymi w dokumencie.</p>
<p>Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego</p>	<p>Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego to instrument umożliwiający podjęcie zintegrowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych w ramach trzeciego poziomu polityki terytorialnej w ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele strategiczne zawarte w powyższym dokumencie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Rozwój gospodarczy ▪ Rozwój edukacji ▪ Poprawa warunków życia ▪ Wzrost aktywności i integracji mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne.

1.2. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami lokalnymi

Nazwa dokumentu	Opis powiązań
Lokalny Plan Rozwoju Gminy Książki na lata 2012-2020	<p>Lokalny Plan Rozwoju Gminy Książki na lata 2012 – 2020 jest dokumentem mającym na celu poprawę poziomu życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój. W dokumencie wskazano główne problemy i cele rozwojowe, jakie mają zostać zrealizowane.</p> <p>Założenia rewitalizacji wpisują się w cele nadrzędne zawarte w Lokalnym Planie Rozwoju Gminy:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wzrost gospodarczy ▪ Rozwój infrastruktury ▪ Aktywizacja gospodarcza ▪ Poprawa jakości życia mieszkańców
Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Książki na lata 2014 – 2020	<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to długoterminowa koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osoby dotknięte wykluceniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków dla funkcjonowania społeczności lokalnej. Głównym zadaniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów działających w obszarze polityki społecznej</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w cele Strategii, określone dla obszarów:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Edukacja publiczna (cele: uzupełnienie braków w wiadomościach i umiejętnościach ze wskazaniem na dany przedmiot, stworzenie możliwości wszechstronnego rozwoju umysłowego, społecznego i psychicznego dzieciom z utrudnieniami rozwojowymi, redukowanie i likwidacja występujących deficytów rozwojowych, wszechstronna stymulacja rozwoju umysłowego, wspomaganie uczniów w rozwijaniu ich zainteresowań, pogłębianie wiedzy i kształtowanie umiejętności zgodnie z indywidualnymi zainteresowaniami i zdolnościami uczniów, wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z obszarów wiejskich) ▪ Pomoc społeczna, polityka prorodzinna oraz jakość zamieszkiwania (cele: wspieranie rozwoju kwalifikacji osobowych klientów pomocy społecznej, promocja samorealizacji, przedsiębiorczości) ▪ Bezrobocie (cele: poprawa jakości zasobów ludzkich, równość szans)
Lokalna Strategia Rozwoju Obszaru Ziemi Wąbrzeskiej na lata 2016-2022	<p>Gmina Książki należy do Lokalnej Grupy Działania „Ziemia Wąbrzeska”.</p> <p>Gminny Program Rewitalizacji wpisuje się w następujące cele Lokalnej Strategii Rozwoju:</p> <p>Cel ogólny 2: Rozwój i wspieranie aktywności społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel szczegółowy: Ożywienie społeczno-zawodowe osób zagrożonych wykluceniem społecznym <p>Cel ogólny 3: Wzrost konkurencyjności obszaru Ziemi Wąbrzeskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Cel szczegółowy: Rewitalizacja obszarów zdegradowanych <p>Program przyczyni się do osiągnięcia następujących wskaźników LSR:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluceniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna i zawodowa ▪ Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluceniem społecznym objętych wsparciem w programie ▪ Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów ▪ Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ▪ Długość przebudowanych dróg gminnych

Źródło: Opracowanie własne.

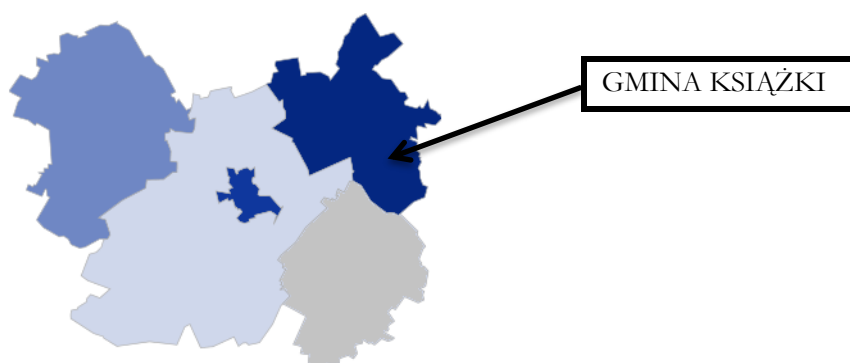
Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Rozdział 2. Uproszczona diagnoza Gminy Książki¹

2.1. Położenie geograficzne i podział administracyjny

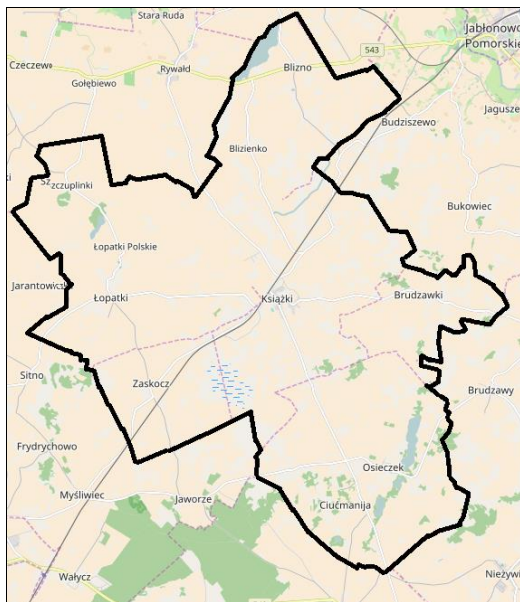
Gmina Książki to jedna z gmin powiatu wąbrzeskiego, zlokalizowana w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Ogólna powierzchnia obszaru gminy wynosi 8571,2 ha. Należy do najmniejszych gmin województwa i jest pod tym względem wraz z Gminą Dębowa Łąka najmniejszą gminą powiatu wąbrzeskiego. Gmina Książki sąsiaduje z gminami: Dębowa Łąka, Gminą Ryńsk (powiat wąbrzeski), Radzyń Chelmiński, Świecie nad Osą (powiat grudziądzki), Jabłonowo Pomorskie, Bobrowo (powiat brodnicki). Siedziba władz gminy znajduje się w miejscowości Książki, w której mieści się większość instytucji.

Mapa 1. Położenie Gminy Książki na tle Powiatu Wąbrzeskiego

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 2. Gmina Książki

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://www.openstreetmap.org>.

¹ Na podstawie informacji z Urzędu Gminy Książki, stan na 31.12.2015 r.

W skład gminy wchodzi 9 miejscowości, natomiast pod względem administracyjnym wydzielonych zostało 8 sołectw: Blizno, Blizienko, Brudzawki, Książki, Łopatki, Szczuplinki, Osieczek, Zaskocz.

Głównym walorem gminy jest jej malownicze położenie pośród kilku jezior, nieskażone środowisko wodne i powietrze, na co wpływa brak dużych ośrodków przemysłowych i zakładów produkcyjnych oraz fakt posiadania sieci kanalizacyjnej obejmującej najgęściej zabudowaną część gminy jaką jest centrum wsi gminnej Książki. Grunty wysokiej klasy wykorzystywane są rolniczo, natomiast grunty klas V i VI są sukcesywnie zalesiane przez właścicieli prywatnych.

Gmina Książki ma typowo rolniczy charakter – 80% jej powierzchni zajmują gospodarstwa rolne.

2.2. Sfera społeczna

Demografia

W 2015 r. Gminę Książki zamieszkiwało 4 228 osób, w tym 2 138 osób to kobiety (co stanowiło 50,6% ogółu ludności) i 2 090 mężczyzn (co stanowi 49,4% ogółu ludności). Gęstość zaludnienia w gminie wynosi 49 osób na km². Pod względem gęstości zaludnienia Gmina Książki zajmuje 2 lokatę w powiecie wąbrzeskim i 94 miejsce w województwie kujawsko-pomorskim. Gęstość zaludnienia w 2015 roku w powiecie wynosiła 69 osób na km², natomiast w województwie 116 osób na km².

Tabela 1. Liczba mieszkańców w sołectwach Gminy Książki (stan na 31.12.2015)

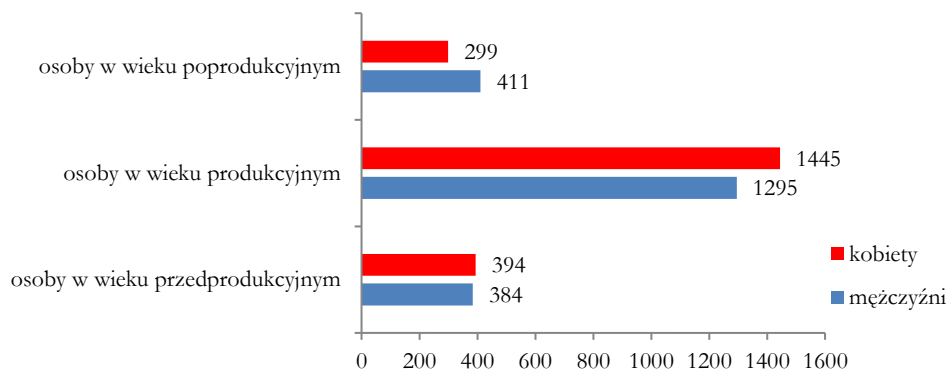
Sołectwo	Liczba mieszkańców
Blizno	196
Blizienko	162
Brudzawki	179
Książki	1920
Łopatki	485
Osieczek	825
Szczuplinki	109
Zaskocz	352

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

Na przestrzeni lat 2010 – 2015 liczba ludności spadła z 4 290 osób do 4 228 osób zamieszkujących w gminie. Tendencja spadku liczby ludności zgodna z tendencjami zauważalnymi w powiecie, jak i województwie. W ciągu 5 lat liczba mieszkańców zmniejszyła się o 62, co stanowi spadek o 1,4% (w przypadku powiatu i województwa wartości spadku analogicznie są równe 1,3% i 0,6%).

W analizowanym roku w strukturze wiekowej dominowały osoby w wieku produkcyjnym – 2 740 osób (64,8%). Osoby w wieku nieprodukcyjnym (przed- i poprodukcyjnym łącznie) stanowiły 35,2% ogółu społeczności gminy. Osoby starsze (w wieku poprodukcyjnym) zamieszkujące wskazany obszar to 16,8% mieszkańców (711 osób). Strukturę wiekową gminy na dzień 31.12.2015 roku przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Struktura wiekowa w Gminie Książki (stan na 31.12.2015 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Książki.

W 2015 r. struktura ludności gminy kształtowała się następująco:

- osoby w wieku przedprodukcyjnym – 24,6% ogółu mieszkańców,
- osoby w wieku produkcyjnym – 64,4% ogółu mieszkańców,
- osoby w wieku poprodukcyjnym – 11% ogółu mieszkańców.

Wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażony liczbą ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym zgodnie z danymi GUS w Gminie Książki wynosi 57,6. Gmina pod tym względem wypada korzystnie na tle powiatu, dla którego średnia wartość wskaźnika została oszacowana na poziomie 58,4, a także województwa, gdzie obciążenie demograficzne osiąga przeciętną wartość 59,4. Niekorzystny jest jednak zauważalny trend systematycznego wzrostu wskaźnika na terenie gminy – na przestrzeni lat 2010 – 2015 jego wartość wzrosła z 56,3 do 57,6.

W Gminie Książki zauważalny jest również systematyczny wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym zarówno w odniesieniu do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym, jak i nieprodukcyjnym. W 2015 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 27 osób w wieku poprodukcyjnym, jednocześnie na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym było to 87,9 osób, podczas gdy w 2010 roku wartości ww. wskaźników wynosiły odpowiednio: 22,4 i 66,1. Wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym świadczy o pogłębiającym się w gminie zjawisku starzejącego się społeczeństwa. Jest to tendencja charakterystyczna zarówno dla powiatu, jak i województwa kujawsko-pomorskiego.

Osoby starsze stanowią zatem coraz liczniejszą grupę mieszkańców Gminy Książki, jednocześnie spada liczba osób młodych w wieku przedprodukcyjnym, co jest sytuacją niekorzystną dla gminy. W najbliższych latach stopniowa zmiana struktury wiekowej będzie postępować, co spowoduje wzrost obciążenia demograficznego.

Co więcej, Gminę Książki charakteryzuje ujemne saldo migracji – w 2015 roku jego wartość sięgała -20.

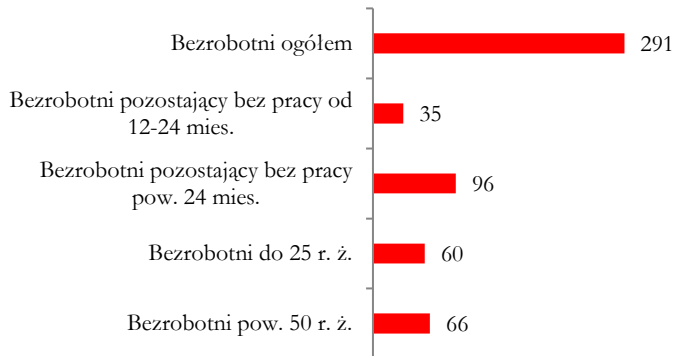
Rynek pracy

Według danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie, na koniec 2015 r. w Gminie Książki zarejestrowanych było 291 osób bezrobotnych, w tym 131 osób pozostawało bez zatrudnienia powyżej 12 miesięcy. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na obszarze gminy wynosi 10,62%. Stosunek osób pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym to

4,78%, natomiast udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na obszarze gminy wynosi 45,02%. Kobiety zarejestrowane jako bezrobotne stanowiły 13,64% ogółu kobiet w wieku produkcyjnym.

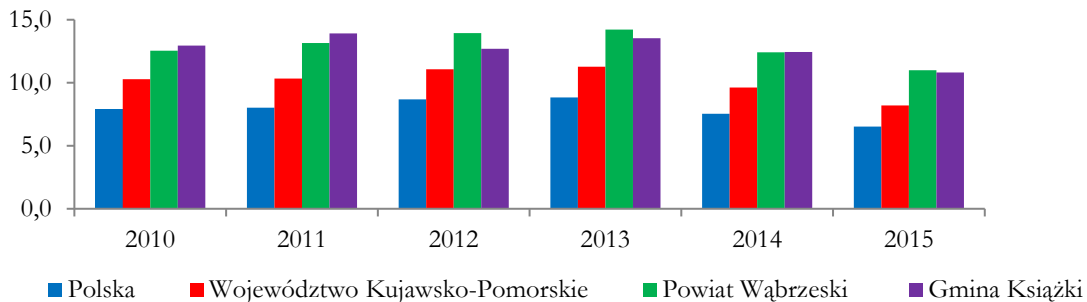
Wykres 2. Struktura bezrobocia w Gminie Książki w 2015 r. (liczba osób)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Bezrobocie należy do najpoważniejszych problemów w sferze społecznej w gminie. Udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym jest więc znacznie wyższy od wskaźnika dla Polski (6,5%) i województwa (8,2%). Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie jest porównywalny do wartości ww. wskaźnika w Powiecie Wąbrzeskim (11,0%). W gminie zauważalna jest charakterystyczna dla regionu tendencja spadku bezrobocia (udział osób bezrobotnych w 2013 roku – 13,5%, w 2014 roku – 12,5%), jednak jego poziom jest ciągle wyższy niż średni wynik dla województwa i kraju. Udział kobiet bezrobotnych w liczbie kobiet w wieku produkcyjnym w gminie i w powiecie jest porównywalny, jego wartość jest jednak wyższa niż średni ich udział w województwie, który w 2015 roku wynosił 13,6% (w roku 2013 wynosił on 16,8% a w roku 2014 15,3%).

Wykres 3. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z BDL GUS.

W 2015 roku według danych GUS na terenie gminy zatrudnionych było 295 osób (stan na grudzień 2015 r. bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie).

Pomoc społeczna

Istotnym wskaźnikiem sytuacji ekonomicznej mieszkańców danego obszaru jest skala korzystania z pomocy społecznej. Udział osób korzystających z pomocy społecznej w ludności ogółem w 2015 roku w Gminie Książki wynosił 14,6%. Zgodnie z danymi z GUS jest to wskaźnik wyższy niż wskaźnik dla

powiatu (12,2%), województwa (9,7%) i kraju (7,1%). Jednocześnie w perspektywie ostatnich lat zauważalny jest spadek procentowego udziału mieszkańców gminy korzystających z tego typu świadczeń. W latach 2010 – 2015 nastąpił spadek z 18,1% do 14,6%².

Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze w 2015 roku wyniósł 15,9%. Gmina charakteryzuje się również wysokim udziałem dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze – 32,2%.

Najczęstszymi przyczynami udzielania pomocy przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Książkach ubóstwo i bezrobocie, a także ochrona macierzyństw, niepełnosprawność, bezradność, długotrwała choroba, alkoholizm.

Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy Książki funkcjonuje 1 zakład opieki zdrowotnej i 1 apteka (zlokalizowane w miejscowości Książki). Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej, w którym mieści się: poradnia dziecięca, medycyna rodzinna, ginekolog i położnictwo, rehabilitacja, stomatolog oraz apteka. Zatrudnionych jest 2 lekarzy, 4 pielęgniarki, 1 ginekolog, 1 stomatolog, 1 pomoc stomatologiczna, 1 rehabilitant.

Bezpieczeństwo publiczne

W 2015 r. na terenie Gminy Książki Policja odnotowała 30 interwencji z powodu zakłócania miru domowego lub porządku publicznego. Stosunek tych interwencji względem ogółu gospodarstw domowych na terenie Gminy wyniósł w 2015 r. 2,8%. Najwięcej interwencji odnotowano w miejscowości Książki (17 na 30).

Edukacja

Na terenie Gminy Książki znajduje się 1 placówka kształcąca na poziomie podstawowym – Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. H. Sienkiewicza i 1 kształcąca na poziomie gimnazjalnym – Gimnazjum w Książkach. Stan techniczny, szczególnie budynku przedszkola jest zły. Poza wymienionymi placówkami w gminie nie działają inne podmioty zajmujące się podnoszeniem poziomu wykształcenia mieszkańców.

Skuteczność kształcenia na poziomie podstawowym i gimnazjalnym mierzona wynikami sprawdzianu szóstoklasistów i egzaminu gimnazjalnego jest porównywalna z poziomem województwa kujawsko-pomorskiego i kraju.

Tabela 2. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w SP im H. Sienkiewicza w Książkach z lat 2013-2015

	2013	2014	2015
SP im. H. Sienkiewicza w Książkach	54%	59%	62%
Województwo kujawsko-pomorskie	59%	63%	64%
Polska	60%	65%	67%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

² Informacje na podstawie GUS BLD i Urząd Gminy Książki

Tabela 3. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015 – część humanistyczna

	2013		2014		2015	
	GH-P ³	GH-H ⁴	GH-P	GH-H	GH-P	GH-H
Gimnazjum w Książkach	60%	61%	60%	58%	56%	69%
Województwo kujawsko-pomorskie	61%	56%	65%	58%	60%	62%
Polska	62%	58%	68%	59%	62%	64%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z OKE Gdańsk.

Tabela 4. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015 – część matematyczno-przyrodnicza

	2013		2014		2015	
	GM-M ⁵	GM-P ⁶	GM-M	GM-P	GM-M	GM-P
Gimnazjum w Książkach	45%	58%	41%	46%	44%	47%
Województwo kujawsko-pomorskie	46%	57%	45%	50%	47%	48%
Polska	48%	59%	47%	52%	48%	50%

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z OKE Gdańsk.

Najlepszy średni wynik na sprawdzianie szóstoklasisty uczniowie SP w Książkach osiągnęli w 2015 roku, był to jednak wynik niższy niż średni wynik dla województwa i kraju. Wyniki osiągane przez uczniów na poziomie podstawowym w analizowanych latach były niższe niż średnie wyniki wojewódzkie i ogólnokrajowe.

Najlepsze wyniki na egzaminie gimnazjalnym uczniowie Gimnazjum w Książkach uzyskiwali z części humanistycznej, szczególnie w zakresie wiedzy z zakresu historii i wiedzy o społeczeństwie. Gorzej na tle województwa i kraju wypadają wyniki egzaminu w części matematyczno-przyrodniczej, szczególnie z matematyki.

Zgodnie z danymi z Urzędu Gminy w 2015 roku na terenie gminy działa jedno przedszkole (przy szkole podstawowej – Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. H. Sienkiewicza), gdzie łącznie zapewnionych było 65 miejsc przedszkolnych. Na terenie gminy nie działa żaden żłobek ani klub malucha.

2.3. Sfera gospodarcza

Gmina Książki jest obszarem typowo rolniczym, główną gałąź gospodarki w Gminie Książki stanowi rolnictwo. Na jej terenie zlokalizowanych jest 620 indywidualnych gospodarstw rolnych. Gmina charakteryzuje się warunkami korzystnymi do prowadzenia produkcji roślinnej i zwierzęcej. W produkcji roślinnej przeważają uprawy zbóż, rzepaku, kukurydzy i buraków pasternych, natomiast w produkcji zwierzęcej dominuje hodowla żywca wieprzowego i wołowego oraz produkcja mleka.

Zgodnie z danymi GUS BDL w 2015 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 213 podmiotów gospodarki narodowej z terenu gminy, w tym w sektorze rolnym: 18, przemysłowym: 30, budowlanym: 32. Jednocześnie 368 osób zarejestrowanych było jako osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (wskaźnik na 10 tys. ludności). Poziom przedsiębiorczości w gminie jest niższy niż w powiecie i województwie.

³ GH-P – egzamin gimnazjalny część humanistyczna: język polski

⁴ GH-H – egzamin gimnazjalny część humanistyczna: historia i wiedza o społeczeństwie

⁵ GM-M – egzamin gimnazjalny część matematyczno-przyrodnicza: matematyka

⁶ GM-M – egzamin gimnazjalny część matematyczno-przyrodnicza: przyroda

Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na obszarze Gminy wynosi 3,4. Najwyższy wskaźnik odnotowany został dla sołectwa Szczuplinki, najniższy natomiast w sołectwach Blizienko i Zaskocz.

2.4. Sfera środowiskowa

Obszar Gminy Książki położony jest w obrębie makroregionu Pomorze Chełmińsko-Dobrzyńskie w mezoregionie Pojezierze Chełmińskie (zgodnie z fizycznogeograficznym dziesiętnym podziałem Polski J. Kondrackiego, 1988). Rzeźba terenu jest urozmaicona. Teren gminy jest obszarem użytkowanym rolniczo (80% powierzchni gminy), odlesionym (ok 0,7% powierzchni gminy). Gleby nie należą do ponadnormatywnie zanieczyszczonych, co związane jest z brakiem istotnych źródeł zagrożeń (np. związanych z rozwojem przemysłu).

Na terenie gminy nie ma żadnego składowiska odpadów, odpady z terenu Gminy Książki kierowane są na składowisko w Niedźwiedziu (Gmina Dębowa Łąka).

Poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego ocenia się jako dobry. Według przeprowadzonej klasyfikacji, w dwóch kategoriach - ze względu na ochronę zdrowia oraz ze względu na ochronę roślin, powiat wąbrzeski znalazł się w najkorzystniejszej klasie A. Nie ma zatem potrzeby wykonywania programu ochrony powietrza (zgodnie z art. 91, ust.1 ustawy – Prawo ochrony środowiska).

Na obszarze gminy zauważalna jest sezonowość stężeń zanieczyszczeń powietrza (szczególnie dwutlenku azotu), co związane jest ze zwiększoną emisją zanieczyszczeń ze źródeł energetycznych. Problem ten występuje lokalnie w obszarach zwartej zabudowy jednorodzinnej (tzw. niska emisja, zadymienie), głównie w miejscowości Książki.

Aktualny stan jakości środowiska nie stwarza zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi. Jednak istotnym zagrożeniem w tej sferze jest zanieczyszczenie powietrza powodowane przez zwiększony poziom szkodliwych związków, który wzrasta w sezonie grzewczym.

Na obszarze Gminy Książki nie utworzono dotychczas żadnych form obszarowej ochrony przyrody i krajobrazu w postaci parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i rezerwatów przyrody.

2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

Od 2007 roku w gminie działa aktualnie użytkowana stacja uzdatniania wody. Gmina jest w większości obszarem zwodociagowanym (99,5% obszaru), poza niewielką ilością poboru wody z ujęć własnych (studnie kopane) znajdujących się w gospodarstwach wiejskich, poprzez wykonanie sieci wodociagowych cały obszar Gminy Książki objęty jest dostawą wody pochodzącej z wodociągu. Sieć kanalizacyjno-sanitarna funkcjonuje wyłącznie na obszarze miejscowości Książki (21,4 km), Zaskocz (9,7km) Brudzawki (0,01 km). Ścieki sanitarne przesyłane są do oczyszczalni ścieków w Wąbrzeźnie. Zarówno sieć wodociagowa, jak i kanalizacyjna wymaga modernizacji i przebudowy. Sieć kanalizacyjna jest ograniczona w porównaniu do istniejącej sieci wodociagowej. Na terenach nieobjętych siecią kanalizacyjną gospodarka ściekowa obejmuje: przydomowe oczyszczalnie ścieków i zbiorniki wybieralne – szamba (ok 76% nieruchomości). Do 2018 na terenie gminy ma zostać wybudowanych ok 220 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Infrastruktura drogowo-kolejowa i transport publiczny

Infrastrukturę drogową w gminie tworzą drogi: wojewódzka, powiatowe i gminne. Przez teren gminy nie biegną drogi krajowe. W północnej części obszaru, w rejonie wsi Blizienko i Blizno na długości 2,45 km przebiega odcinek drogi wojewódzkiej nr 543 relacji: Paparzyn – Radzyń Chełmiński – Jabłonowo Pomorskie – Grzybno – Szabda. Na terenie gminy znajduje się stosunkowo gęsta sieć dróg powiatowych o łącznej długości 50,073 km. Drogi te zapewniają dostępność komunikacyjną między większymi jednostkami osadniczymi oraz sąsiednimi gminami.

Łączna długość dróg publicznych na terenie Gminy Książki wynosi 186,198 km, w przeważającej części posiadają one nawierzchnię gruntową. Odcinki dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej stanowią tylko kilka procent ogólnej długości dróg gminnych.

Stan nawierzchni istniejących odcinków jest zły, konieczne jest podjęcie działań mających na celu modernizację i przebudowę dróg gminnych. Są to działania niezbędne ze względu na niski poziom bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego, zarówno zmotoryzowanych, jak i pieszych.

Przez teren Gminy Książki przebiega trasa kolejowa o znaczeniu krajowym stanowiąca ważne połączenie kolejowe pomiędzy Polską zachodnią a północno-wschodnią. Jest to linia kolejowa nr 353 o relacji Poznań – Inowrocław – Książki – Jabłonowo Pomorskie – Olsztyn. Stacja kolejowa „Książki” obsługuje cały obszar gminy.

Na obszarze gminy funkcjonuje transport autobusowy, jednak zapewnione jest wyłącznie połączenie z Wąbrzeźnem, skąd możliwe jest kontynuowanie podróży do innych miejscowości, m.in. największych miast regionu: Bydgoszczy, Torunia czy Grudziądz.

Sieć gazowa

Sieć gazowa na terenie gminy nie istnieje.

Infrastruktura społeczna

Na infrastrukturę społeczną na terenie gminy składają się:

- instytucje kultury (Gminny Ośrodek Kultury, Gminna Biblioteka Publiczna: miejscowość Książki; świetlica wiejska: Blizienko, Blizno, Brudzawki, Łopatki, Osieczek, Szczuplinki, Zaskocz).
- infrastruktura rekreacyjna (plac zabaw: Książki, Łopatki, Osieczek, Zaskocz, Blizno; siłownia zewnętrzna: we wszystkich miejscowościach soleckich),
- infrastruktura sportowa (boisko sportowe: Książki, Łopatki, Osieczek, Zaskocz)

Podsumowanie

Głównymi problemami zdiagnozowanymi na terenie Gminy Książki są:

Strefa społeczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niekorzystne trendy demograficzne – pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa ▪ Odływ ludności (szczególnie osób młodych) z terenu Gminy Książki ▪ Wysoki poziom bezrobocia na terenie Gminy Książki ▪ Wysoki wskaźnik korzystania z pomocy społecznej (wyższy niż średnia dla powiatu, województwa i kraju). ▪ Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny ▪ Gmina znajduje się na obszarze obsługi szkoły podstawowej i gimnazjum,
-------------------------	---

	<p>których uczniowie osiągają wyniki niższe niż średnie wyniki w województwie i kraju</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Brak placówek oferujących opiekę dla dzieci do lat 3: żłobków lub klubów malucha
Sfery gospodarcza	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niski poziom przedsiębiorczości na terenie Gminy Książki ▪ Niski wskaźnik zarejestrowanych w bazie REGON podmiotów gospodarki narodowej ▪ Niski wskaźnik zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych
Sfery środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zanieczyszczenie powietrza wynikające ze zwiększonej emisji zanieczyszczeń w sezonie grzewczym
Sfery przestrzenno-funkcjonalna i techniczna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zły stan sieci wodociągowej i kanalizacyjnej ▪ Niski stopień skanalizowania gminy, duży udział zbiorników wybieralnych (szamb) ▪ Zły stan dróg gminnych ▪ Brak sieci gazowej ▪ Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną na terenie poszczególnych sołectw

Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy⁷

Obszarem zdegradowanym w gminie jest ten obszar, na którym zidentyfikowano występowanie stanu kryzysowego (czyli koncentracji negatywnych zjawisk w sferze społecznej oraz w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej). Skalę tych negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę

spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do średniej wartości dla całej gminy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nie posiadające ze sobą wspólnych granic.

Obszar zdegradowany na obszarze Gminy Książki został wyznaczony zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”⁸, poprzez zbadanie wszystkich 8 sołectw (sołectwa: Blizno, Blizienko, Brudzawki, Książki, Łopatki, Szczuplinki, Osieczek, Zaskocz) pod kątem występowania stanu kryzysowego.

Każde z sołectw zbadano zestawem trzech wskaźników. Na tej podstawie do obszaru zdegradowanego zostało zaliczone sołectwo, które spełniło jednocześnie 2 poniższe kryteria:

- Na terenie sołectwa występują co najmniej 2 problemy społeczne, a wskaźniki dla tych problemów przyjmują wartości mniej korzystane w porównaniu do średniej dla gminy,
- Na terenie sołectwa występują przestrzenie zdegradowane lub negatywne zjawiska w przynajmniej jednej ze sfer (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub infrastrukturalnej).

3.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarze Gminy Książki nastąpiła poprzez zbadanie wszystkich sołectw pod kątem występowania stanu kryzysowego. Sołectwa podzielono na trzy grupy, biorąc pod uwagę ich położenie:

- Sołectwa położone w północno-zachodniej części gminy: **Blizno, Blizienko, Szczuplinki, Łopatki,**
- Sołectwa położone w centralnej części gminy: **Książki i Zaskocz,**
- Sołectwa położone w południowo-wschodniej części gminy: **Brudzawki i Osieczek.**

⁷ Przedstawione w poniższym rozdziale dane statystyczne dotyczą stanu na 31.12.2015 r.

⁸ „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” z dnia 27.07.2016 r.

3.1.1. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw położonych w północno-zachodniej części gminy

Sołectwa położone w północno-zachodniej części gminy, czyli: **Blizno, Blizienko, Szczuplinki, Łopatki**, zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze,
- Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze na terenie sołectw położonych w północno-zachodniej części gminy

Tabela 5. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Sołectwo	Ludność w wieku produkcyjnym	Liczba bezrobotnych	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Blizno	105	6	5,7%
Blizienko	116	12	10,3%
Szczuplinki	60	9	15,0%
Łopatki	290	30	10,3%
Gmina	2740	291	10,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

Sołectwo	Liczba ludności ogółem	Liczba osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze
Blizno	162	15	9,3%
Blizienko	196	37	18,9%
Szczuplinki	109	4	3,7%
Łopatki	485	56	11,5%
Gmina	4228	619	14,6%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze.

Tabela 7. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Sołectwo	Liczba gospodarstw domowych ogółem	Liczba interwencji porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Blizno	38	0	0%
Blizienko	46	0	0%
Szczuplinki	34	0	0%
Łopatki	128	3	2,3%
Gmina	1083	30	2,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komenda Powiatowa Policji w Wąbrzeźnie.

Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej w sołectwach położonych w północno-zachodniej części gminy

Z powyższej analizy wynika, że problemy społeczne (w liczbie co najmniej 2) nie występują w żadnym z analizowanych sołectw.

Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na danym obszarze

Sołectwo	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Blizno	5,7%	9,3%	0%
Blizienko	10,3%	18,9%	0%
Szczuplinki	15,0%	3,7%	0%
Łopatki	10,3%	11,5%	2,3%
Gmina	10,6%	14,6%	2,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie, Komendy Powiatowej Policji, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

3.1.2. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw położonych w centralnej części gminy

Sołectwa położone w centralnej części gminy, czyli **Książki i Zaskocz**, zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

- Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia.

Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze w sołectwach położonych w centralnej części gminy

Tabela 9. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Sołectwo	Ludność w wieku produkcyjnym	Ludność w wieku poprodukcyjnym	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Książki	1075	310	28,8%
Zaskocz	273	40	14,7%
Gmina	2740	710	25,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze w sołectwach położonych w centralnej części gminy

Tabela 10. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Sołectwo	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	Liczba osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze
Książki	1075	53	4,9%
Zaskocz	273	9	3,3%
Gmina	2740	131	4,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia⁹

Tabela 11. Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym

Sołectwo	Rejon obsługi szkoły podstawowej	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014	Rok szkolny 2014/2015	Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasisty z ostatnich 3 lat
Książki	SP im. H. Sienkiewicza w Książkach	54%	59%	62%	58%
Zaskocz	SP im. H. Sienkiewicza w Książkach	54%	59%	62%	58%
Woj. kujawsko-pomorskie	-	59%	63%	64%	62%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej w sołectwach położonych w centralnej części gminy

Poniższa tabela zawiera zestawienie osiągniętych wartości badanych wskaźników. Wynika z niej, że koncentracja niekorzystnych czynników społecznych (w co najmniej dwóch aspektach) w sołectwach położonych w centralnej części Gminy Książki, ma miejsce w sołectwie Książki.

Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na danym obszarze

Sołectwo	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia
Książki	28,8%	4,9%	Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata (58%) jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim (62%).
Zaskocz	14,7%	3,3%	Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata (58%) jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim (62%).
Gmina	25,9%	4,8%	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki i Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

⁹ Kryterium szczegółowe zaliczenia szkoły podstawowej do placówek o niskim poziomie kształcenia:
- przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie.

3.1.3. Analiza wskaźnikowa w sferze społecznej sołectw położonych w południowo-wschodniej części gminy

Sołectwa położone w południowo-wschodniej części gminy, czyli **Brudzawki i Osieczek** zostały zbadane pod kątem występowania problemów społecznych trzema poniższymi wskaźnikami:

- Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze,
- Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze,
- Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze.

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze w sołectwach położonych w południowo-wschodniej części gminy

Tabela 13. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze

Sołectwo	Liczba ludności ogółem	Liczba ludność w wieku poprodukcyjnym	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze
Brudzawki	179	19	10,6%
Osieczek	825	75	9,1%
Gmina	4228	710	16,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze w sołectwach położonych w południowo-wschodniej części gminy

Tabela 14. Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze

Sołectwo	Liczba gospodarstw domowych ogółem	Liczba gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej	Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze
Brudzawki	41	13	31,7%
Osieczek	189	34	18,0%
Gmina	1083	172	15,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Książkach.

Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze w sołectwach położonych w południowo-wschodniej części gminy

Tabela 15. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze

Sołectwo	Liczba gospodarstw domowych ogółem	Liczba interwencji porządkowych z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Brudzawki	41	0	0,0%
Osieczek	189	3	1,6%
Gmina	1083	30	2,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komendy Powiatowej Policji w Wąbrzeźnie.

Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej w sołectwach położonych w południowo-wschodniej części gminy

Analiza wskaźnikowa sołectw położonych w południowo-wschodniej części gminy wykazała, że problemy społeczne (w liczbie co najmniej dwóch) w badanych obszarach nie występują w analizowanych sołectwach.

Tabela 16. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na danym obszarze

Sołectwo	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze
Brudzawki	10,6%	31,7%	0,0%
Osieczek	9,1%	18,0%	1,6%
Gmina	16,8%	15,9%	2,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

3.1.4. Podsumowanie analizy wskaźnikowej w sferze społecznej na obszarze Gminy Książki

Z przeprowadzonych analiz wynika, że **problemy społeczne (w liczbie co najmniej 2) zostały zdiagnozowane w jednym sołectwie – w sołectwie Książki**. Sołectwo to zostało poddane dalszej analizie pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych, a także problemów w innych sferach (m.in. gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej).

3.2. Analiza sołectwa, w którym zidentyfikowano problemy społeczne pod kątem występowania na jego obszarze przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach

W poniższym podrozdziale dokonano zestawienia danych obrazujących występowanie przestrzeni zdegradowanych lub problemów innych niż społeczne na terenie sołectwa Książki.

Przeźren zdezgradowana, zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalń, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych możliwe jest także zaliczenie terenów i obiektów, które pierwotnie pełniły innego rodzaju funkcje (np. usługowe, handlowe, mieszkaniowe, magazynowo-składowe) i nie są obecnie wykorzystywane w tym celu, jeśli możliwa jest ich adaptacja na cele rozwoju społecznego lub gospodarczego, nawet jeśli nie dojdzie do zmiany funkcji pierwotnej. Specyficznym rodzajem „przeźreni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przeźreni zdegradowanych” należy zaliczyć: budynki (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także tereny i urządzenia infrastruktury technicznej służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp. Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowli), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów. W wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych przypadkach do kategorii „przeźreni zdegradowanej” możliwe jest zaliczenie terenów lub obiektów, które nie są wyłączone z dotychczasowego użytkowania (są to obiekty i tereny na których aktualnie prowadzi się działalność mieszczącą się w kategoriach użytkowania określonych powyżej) jeśli istnieje możliwość i jest społecznie lub ekonomicznie uzasadnione podjęcie działań na rzecz ich adaptacji do celów rozwoju społecznego lub gospodarczego realizujących ideę i spełniających kryteria uznania za działania rewitalizacyjne¹⁰.

Tak rozumiana przeźren nie występuje na terenie sołectwa Książki. W związku z powyższym sołectwo poddano badaniu pod kątem występowania problemów w przynajmniej jednej ze sfer: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej.

---

¹⁰ „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” z dnia 27.07.2016 r.

Tabela 17. Sołectwo Książki – negatywne zjawiska w innych sferach

Problem	Opis
Sfera techniczna i przestrzenno-funkcjonalna	
Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną	Na terenie sołectwa znajduje się nieużytkowana infrastruktura (budynek tzn. Domu Nauczyciela, teren po dawnym basenie przeciwpożarowym), która mogłaby zostać zaadoptowana na cele społecznej aktywizacji i integracji, w tym działania skierowane do osób starszych oraz dzieci i młodzieży.
	Zły stan techniczny budynku Gminnego Ośrodka Kultury, wpływający na niski stopień aktywizacji i integracji mieszkańców.
	Brak miejsca rekreacji i wypoczynku
Sieć kanalizacyjna wymagająca renowacji i przebudowy	Studnie przepompowni ścieków na sieci kanalizacji sanitarnej w sołectwie Książki wymagają modernizacji.
Sieć wodociągowa wymagająca modernizacji	Sieć wodociągowa i studnie na terenie sołectwa wymagają modernizacji, konieczna modernizacja (wymiana) hydrantów i zasuw na sieci wodociągowej oraz wymiana przyłączy i sieci wodociągowej wykonanej z OC (azbest).
Zła jakość infrastruktury drogowej	Niezadawalający stan infrastruktury drogowej (duża ilość dróg gruntowych, brak chodników przy drogach i ścieżek rowerowych), drogi gminne wymagają przebudowy i modernizacji (w tym utwardzenia i budowy energooszczędnego oświetlenia ulicznego).

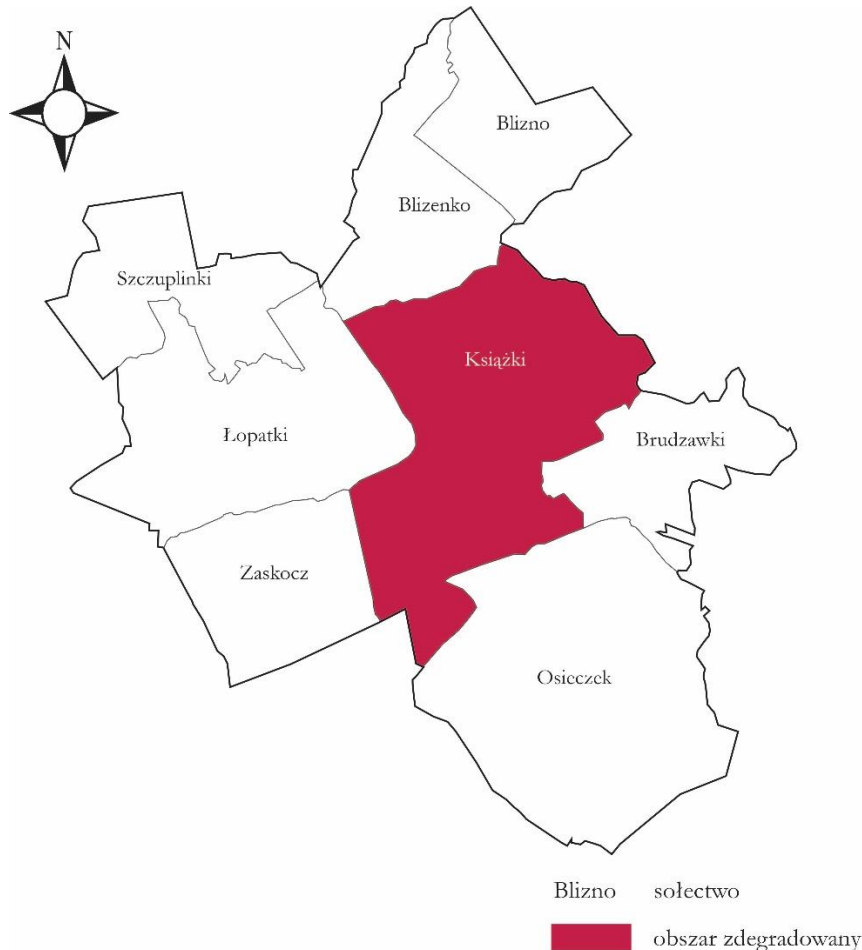
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Książki.

Wyznaczenie obszarów zdegradowanych

Ze względu na fakt, że w sołectwie Książki występują minimum dwa problemy społeczne oraz problem w przynajmniej jednej ze sfer (gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej lub środowiskowej), **sołectwo to należy uznać za obszar zdegradowany**.

Poniższa mapa obrazuje położenie obszaru zdegradowanego na terenie gminy.

Mapa 3. Granice obszaru zdegradowanego w Gminie Książki.

Źródło: Opracowanie własne.

3.3. Obszar rewitalizacji gminy

W myśl „Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020” obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zgodnie z wytycznymi obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, lecz nie może obejmować terenów, których łączna powierzchnia będzie większa niż 20% powierzchni gminy oraz będzie zamieszkała przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny poprzemysłowe (w tym poportowe i powydobywcze), powojskowe lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Wyznaczony w wyniku przeprowadzonej diagnozy obszar zdegradowany na terenie Gminy Książki przekracza pod względem powierzchni możliwy obszar rewitalizacji (20% powierzchni gminy), a także jest zamieszkały przez większą niż 30% populacji gminy liczbę mieszkańców. Wybór obszarów do rewitalizacji dokonany został w oparciu o najszersze możliwe oddziaływanie społeczne, to znaczy został on zawężony do obszarów o najbardziej zwartej zabudowie, a jednocześnie głównie do osiedla mieszkalnego po dawnym PGR-ze, gdzie koncentracja negatywnych zjawisk społecznych jest największa i gdzie działania rewitalizacyjne są najpilniejsze. W wyniku tak przeprowadzonej delimitacji:

- Na terenie sołectwa Książki do obszaru rewitalizacji zaliczono obszar obejmujący ulice: Bankową, Cichą, Główną, Jasną, Jesionową, Krótką, Ogrodową, Osiedlową, Północną, Promenadę, Spacerową, Spokojną, Sportową, Toruńską, Ustronie, Wąbrzeską, Za Torem, Zieloną, Wiejską, Ks. Kujawskiego (częściowo), Olsztyńska (częściowo), Szkolną (częściowo)

Ostatecznie obszar rewitalizacji w Gminie Książki stanowi **3,8% powierzchni gminy** i jest zamieszkiwany przez **29,2% mieszkańców**. Tym samym wyznaczony obszar rewitalizacji nie przekracza progów 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy.

Tabela 18. Powierzchnia i ludność Gminy Książki objęta rewitalizacją

Podobszar	Ludność	% ludności gminy	Powierzchnia (ha)	% powierzchni gminy
Książki (obszar rewitalizacji)	1233	29,2%	321,7	3,8%
Gmina Książki	4228	-	8571,2	-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Książki.

Obszar do rewitalizacji na terenie sołectwa Książki został wyznaczony ze względu na występujące tam problemy społeczne, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne oraz techniczne. Jest to obszar, na którym w pierwszej kolejności podjęte zostaną działania naprawcze, mające wyprowadzić dany teren ze stanu kryzysowego.

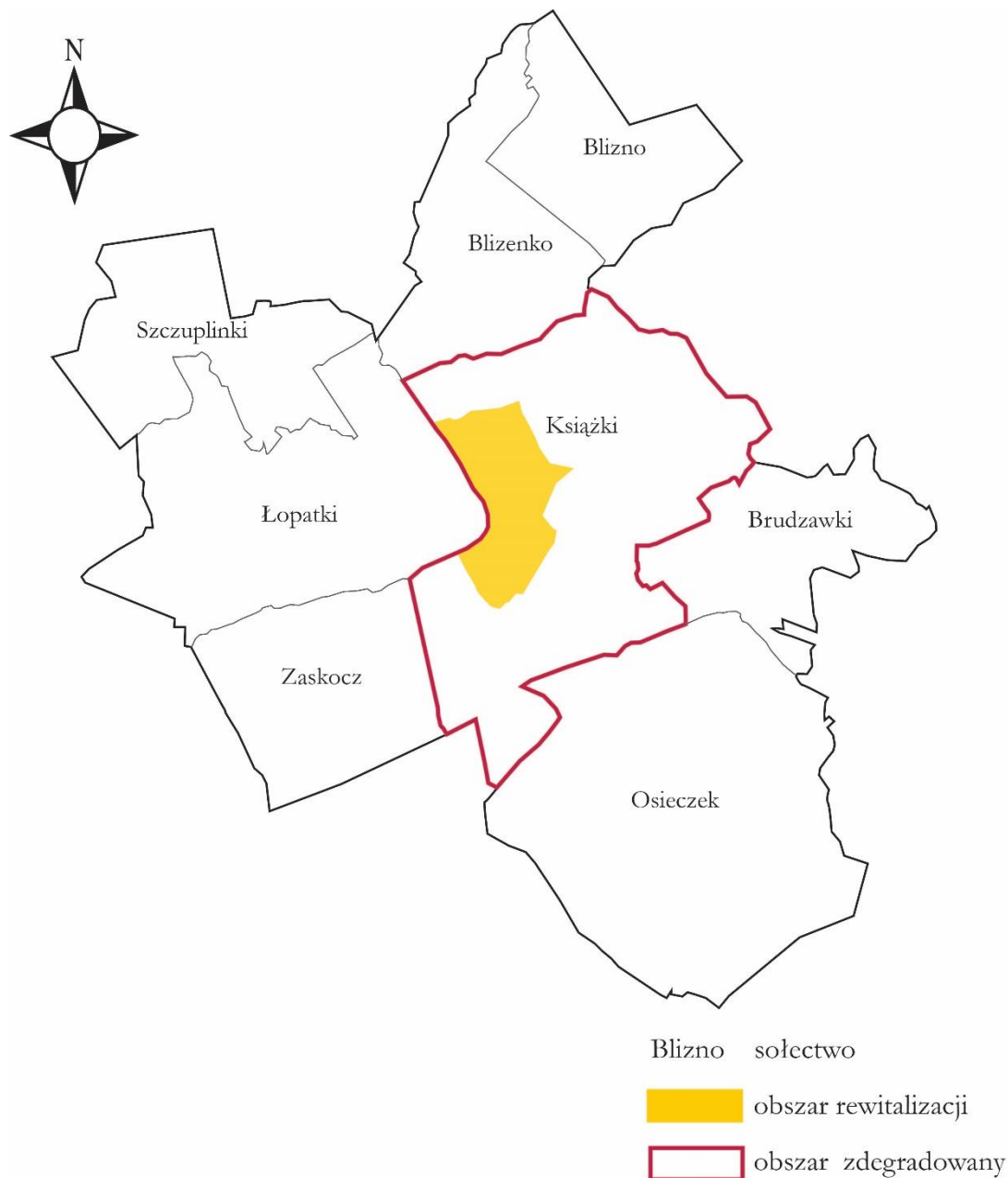
Wyznaczenie obszaru rewitalizacji obejmującego dany obszar podyktowane było znacznym nasileniem negatywnych zjawisk na tym obszarze szczególnie w zakresie problemów takich jak:

- Większy udział osób w wieku produkcyjnym w ludności na obszarze wskazanym do rewitalizacji w porównaniu do sołectwa Książki.
- Większy udział osób bezrobotnych (różnych kategorii) w ludności na obszarze wskazanym do rewitalizacji w stosunku do obszaru całego sołectwa.
- Większy udział gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej na obszarze wskazanym do rewitalizacji w stosunku do obszaru całego sołectwa.

Co więcej, na obszarze rewitalizacji znajduje się budynek (tzn. Dom Nauczyciela), który po przeprowadzonej modernizacji i adaptacji, będzie mógł być wykorzystany na potrzeby realizacji działań społecznych¹¹.

Zasięg obszaru rewitalizacji na tle gminy przedstawia poniższa mapa.

Mapa 4. Granice obszaru rewitalizacji w Gminie Książki.

Źródło: Opracowanie własne.

¹¹ Szczegółowe informacje przedstawione zostały w Rozdziale 4. Diagnoza obszaru rewitalizacji.

3.4. Cele rewitalizacji

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych” za obszar rewitalizacji może zostać uznany obszar zdegradowany (w całości bądź częściowo), który spełnia przynajmniej jeden z zestawów kryteriów. W związku ze zdiagnozowanymi problemami konieczna jest realizacja działań rewitalizacyjnych o określonym kierunku. Dla obszarów wiejskich przewidziano następujące 4 cele rewitalizacji:

- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:
  - a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,
  - b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury: komplementarnej wobec już istniejącej, lub bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowej infrastruktury już istniejącej, utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej, lub utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa - to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.
- **Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
  - b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.
- **Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.** Za obszary rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - c) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia,
  - d) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).
- **Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.** Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:
  - a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,

- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor NGO).

Zgodnie z przeprowadzoną analizą obszarem zdegradowanym na terenie Gminy Książki jest sołectwo Książki ze względu na kumulacje negatywnych zjawisk z różnych sfer. Ze względu na fakt, że na omawianym terenie nie istnieje przestrzeń zdegradowana (ujmowana zgodnie z definicją określoną w opracowaniu „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych”), nie było możliwe wskazanie celów rewitalizacji związanych z przekształceniem przestrzeni zdegradowanych na cele aktywizacji społecznej i gospodarczej. Mimo, iż na badanym obszarze występują inne negatywne zjawiska wskazujące na konieczność podjęcia interwencji w ramach tych dwóch celów, takie jak: bezrobocie, czy zły stan techniczny obiektów pełniących funkcje miejsc aktywizacji społecznej.

W związku z powyższym pod uwagę wzięto pozostałe 2 cele dotyczące rozwoju społecznego dzieci i młodzieży oraz zwiększenia partycypacji wśród społeczności gdzie nasilone jest korzystanie z pomocy społecznej.

Wybór takiego celu został podyktowany występującym na danym obszarze stanem kryzysowym. Dla wybranego celu określono 2 warunki, których spełnienie oznacza możliwość podjęcia na tym obszarze działań rewitalizacyjnych w określonym kierunku.

Tabela 19. Sołectwo Książki – cel rewitalizacji: rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjach

Warunki
Sołectwo należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia
Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata (58%) jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim (62%).
Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących
Lokalny samorząd posiada list intencyjny od szkoły wykazujący na zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących, mających na celu rozwój społeczny dzieci i młodzieży na terenie sołectwa Książki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Książki.

Tabela 20. Sołectwo Książki – Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Warunki
Miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową
Miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową – bezwzględna liczba osób objętych sytuacją kryzysową (korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na obszarze zdegradowanym wynosi 269, co jest wynikiem najwyższym w gminie i stanowi 43,5% wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej w gminie).
Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo)
Lokalny samorząd posiada listy intencyjne od podmiotów (GOPS, GOK) zainteresowanych prowadzeniem zajęć aktywizujących

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Książki.

Rozdział 4. Diagnoza obszaru rewitalizacji

Sołectwo Książki, które w drodze diagnozy zostało wyznaczone jako obszar zdegradowany, a następnie w jego obrębie został wyznaczony teren, na którym mają być podejmowane działania rewitalizacyjne, to wieś będąca wsią gminną, położoną w centralnej części Gminy Książki, w Powiecie Wąbrzeskim. Wieś została założona w 1638 roku przez córkę Zygmunta III Wazy Annę Katarzynę (ówczesną starościcą brodnicką i golubską). Początkowo wieś istniała pod nazwą Ksionsksen. Pierwszymi mieszkańcami danych terenów byli Olędrzy pochodzący głównie z terenów niemieckich.

We wsi znajduje się neoromański kościół p.w. św. Trójcy zbudowany w latach 1867 – 1869 dla ewangelików. Wyposażenie wnętrza pochodzi z XIX w. Ołtarz Matki Boskiej jest neogotycki, a oprawa organów neoklasycystyczna. Kościół w 2007 roku został wpisany do wojewódzkiego rejestru zabytków pod numerem A/1271.

Na cmentarzu obok kościoła znajduje się zbiorowa mogiła ponad 130 hitlerowskich ofiar.

W Książkach zachował się również budynek szkoły z końca XIX w. i Dom Nauczyciela z początków XX w. Budynek Domu Nauczyciela ujęty jest w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

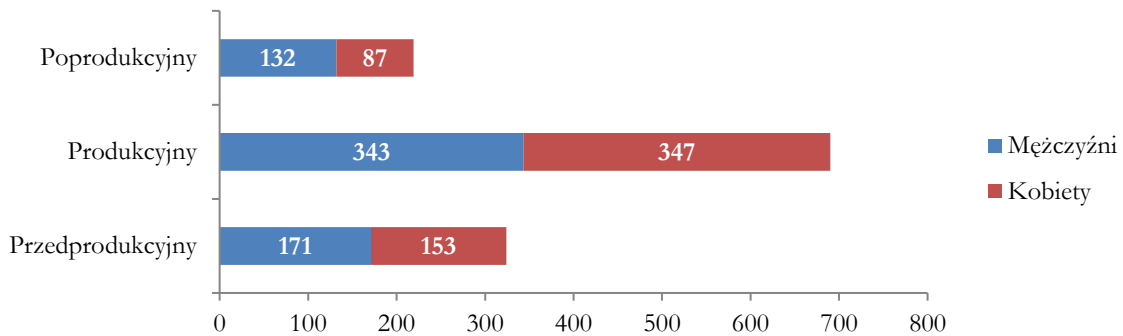
Na terenie sołectwa, w tym na obszarze rewitalizacji, zlokalizowane są liczne obiekty (m.in. domy, zagrody, obory, czworaki) wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków.

Sfera społeczna

W 2015 roku obszar sołectwa Książki, które w ramach przeprowadzonej diagnozy zostało wyznaczone jako obszar zdegradowany, zamieszkiwało łącznie 1920 osób. Jest to największe pod względem liczby ludności i drugie pod względem powierzchni sołectwo Gminy Książki. Ze względu na konieczność zawężenia obszaru zdegradowanego z powodu przekroczenia limitu ludnościowego (30% mieszkańców gminy), działaniami rewitalizacyjnymi został objęty obszar zamieszkiwany przez 1233 osoby (64,2% mieszkańców Książek, co stanowi 29,2% mieszkańców gminy). Poniższa diagnoza opracowana została na podstawie danych dostępnych dla wyznaczonego obszaru.

Pod koniec 2015 roku na terenie wskazanym do rewitalizacji zamieszkiwało 588 kobiet oraz 645 mężczyzn – łącznie 1233 osoby. W wieku produkcyjnym było łącznie 690 osób (co stanowi 56,0% wszystkich mieszkańców danego terenu). W wieku poprodukcyjnym było 219 osób (17,8%), natomiast grupa mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym liczyła 324 osób (26,3%). Na danym obszarze zauważalne jest pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa, charakterystyczne dla całej gminy. Stosunek liczby osób w wieku poprodukcyjnym do osób w wieku produkcyjnym wynosi 31,7%, co jest wskaźnikiem wyższym niż średni wskaźnik dla gminy określony na poziomie 25,5% oraz wyższym niż wskaźnik dla sołectwa, który jest na poziomie 28,8%.

Wykres 4. Struktura wieku i płci w Książkach w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Książki.

Trendy demograficzne na terenie obszaru zdegradowanego, w tym także obszaru objętego rewitalizacją są zatem niekorzystne. Wskaźnik obciążenia demograficznego na analizowanym terenie jest mniej korzystny niż średni wskaźnik dla gminy, gdyż na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 79 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w gminie średnia wartość jest na poziomie 60. Jako korzystny można uznać wysoki udział osób w wieku przedprodukcyjnym na danym terenie wyznaczonym do rewitalizacji – 26,3% wszystkich mieszkańców.

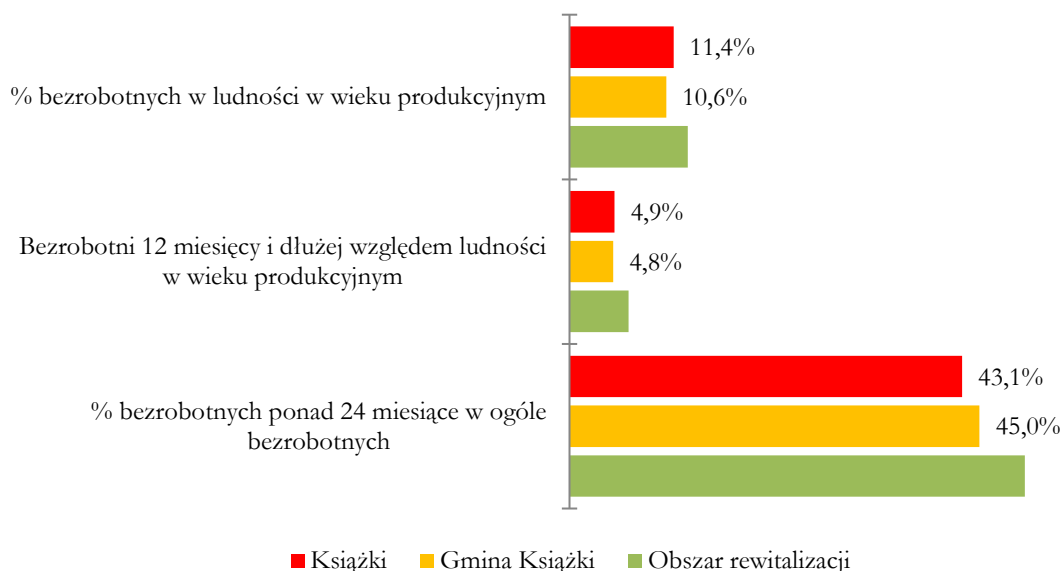
Wysoki udział mieszkańców w wieku nieprodukcyjnym (w wieku przedprodukcyjnym, jak i poprodukcyjnym) wiąże się z potrzebą zapewnienia odpowiednio dostosowanej oferty animacyjno-kulturowej dla tej grupy mieszkańców, m.in. w zakresie organizacji czasu wolnego, integracji społecznej, zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży szkolnej.

Na terenie sołectwa Książki istotnym problemem jest wysoki poziom bezrobocia. W Powiatowym Urzędzie Pracy na koniec 2015 roku zarejestrowanych było łącznie 90 osób, co stanowi ponad 73% wszystkich bezrobotnych zamieszkałych na terenie sołectwa (ogólna liczba rejestracji z terenu gminy to 123). Na analizowanym obszarze zamieszkuje największa bezwzględna liczba osób bezrobotnych.

Obszar ten charakteryzuje się wyższym niż średni wskaźnik dla gminy udziałem osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym – wskaźnik dla obszaru rewitalizacji to 13%, podczas gdy dla sołectwa jego wartość była równa 11,4%, a średnia dla gminy wynosiła 10,6%. **Niekorzystnie na obszarze rewitalizacji przedstawia się również sytuacja osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej. Wskaźnik „Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze” dla OR wynosi 6,5% (wskaźnik ten jest wyższy niż wskaźnik dla całego sołectwa Książki, wynoszący 4,9% i wskaźnik dla Gminy, wynoszący 4,8%). Świadczy to o znacznym oddaleniu tych osób od rynku pracy, a tym samym wiąże się z zagrożeniem wykluczeniem społecznym. Dlatego też konieczne jest skierowanie właśnie do tej grupy osób działań aktywizujących zawodowo, w tym działań miękkich umożliwiających nabycie umiejętności zawodowych i społecznych, przelamujących bariery utrudniające skuteczne poszukiwanie zatrudnienia. Osoby bezrobotne stanowią grupę zagrożoną wykluczeniem społecznym, do której konieczne jest skierowanie działań rewitalizacyjnych, co umożliwi wyprowadzenie obszaru wskazanego do rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Potrzeba realizacji tego typu interwencji na danym obszarze wynika również z faktu zamieszkiwania w Książkach, a szczególnie na terenie rewitalizacji, największej liczby osób bezrobotnych w porównaniu do Gminy Książki.**

Korzystniej w porównaniu do gminy sołectwo wypada pod względem udziału bezrobotnych powyżej 24 miesięcy w stosunku do ogólnej liczby osób pozostających bez pracy. Wskaźnik dla sołectwa wynosi 43,1%, natomiast jego średnia wartość w gminie wynosi 45,0%. Wskaźnik ten na terenie wyznaczonym do rewitalizacji był wyższy niż średnia dla gminy i sołectwa i wynosił 50%.

Wykres 5. Struktura bezrobocia w Książkach i obszarze rewitalizacji w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie.

Edukacja na poziomie podstawowym i gimnazjalnym na terenie całej gminy zapewniana jest przez Szkołę Podstawową i Przedszkole im. H. Sienkiewicza oraz Gimnazjum w Książkach. W przypadku obu szkół odnotowuje się niższe niż średnia dla województwa wyniki sprawdzianów szóstoklasisty i egzaminów gimnazjalnych (szczegółowe informacje na temat wyników zawarte zostały w Rozdziale 2. Uproszczona diagnoza gminy).

Wsparcie edukacji młodych mieszkańców gminy, w tym obszaru rewitalizacji jest bardzo istotnym elementem działań rewitalizacyjnych. Dla podniesienia i utrzymania jakości edukacji potrzebna jest realizacja przedsięwzięć nastawionych na realizację zajęć pozaszkolnych rozwijających przede wszystkim kompetencje kluczowe na rynku pracy. Równie ważne jest zapewnienie ciekawej oferty spędzania czasu poza szkołą, poprzez organizację zajęć dla dzieci i młodzieży.

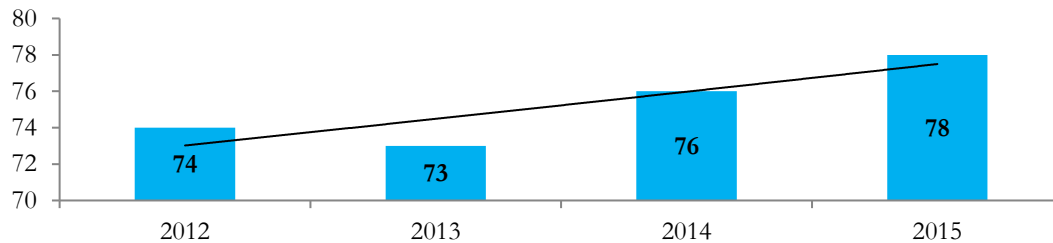
Co więcej, problematyczny jest niski poziom integracji mieszkańców sołectwa.

Sfera gospodarcza

Sołectwo Książki jest jednym z dwóch sołectw o największej aktywności gospodarczej mieszkańców. Na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze przypada 4,1 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (przedsiębiorców wpisanych do CEiDG) na 100 mieszkańców (przy czym średni wynik wynosi 3,4). Wpływ na to ma niewątpliwie fakt, że Książki są największą pod względem liczebności miejscowością w gminie.

Obszar ten charakteryzuje również wzrastająca na przestrzeni ostatnich lat liczba osób prowadzących działalność gospodarczą. Od 2012 roku do 2015 liczba ich wzrosła z 74 do 78.

Wykres 6. Osoby prowadzący działalność gospodarczą na terenie sołectwa Książki w latach 2012 - 2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Podmioty gospodarcze prowadzące działalność na obszarze sołectwa to w przeważającej części podmioty małe – mikro przedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników (w 2015 roku na terenie Książek funkcjonowało łącznie 115 podmiotów gospodarczych, z czego 107 zaliczało się do najmniejszej klasy wielkości).

Sfera środowiskowa

Głównym problemem występującym na terenie sołectwa, a tym samym obszarze rewitalizacji, jest zanieczyszczenie powietrza zwiększające się podczas sezonu grzewczego. Sezonowość zanieczyszczeń powietrza związana jest z indywidualnymi źródłami energetycznymi – na terenie Książek nie ma centralnego systemu ciepłowniczego. Większość gospodarstw domowych ogrzewana jest poprzez kotłownie lub indywidualne paleniska opalane głównie drewnem, miałem i węglem kamiennym (budynki wielorodzinne ogrzewane są z kotłowni indywidualnych lub z kotłowni budynków szkolnych, budynki użyteczności publicznej ogrzewane są przez indywidualne kotłownie opalane: olejem opałowym, węglem, miałem węglowym oraz za pomocą pomp ciepła).

Zgodnie z klasyfikacją ze względu na ochronę zdrowia oraz ze względu na ochronę roślin obszar Powiatu Wąbrzeskiego znajduje się w najkorzystniejszej klasie A. poziom zanieczyszczenia oceniony został jako dobry, problem nadmiernej okresowo lub uciążliwej emisji zanieczyszczeń do powietrza występuje tylko lokalnie, w obszarach zwartej zabudowy jednorodzinnej (tzw. niska emisja, zadymienie), głównie w Książkach.

Na obszarze rewitalizacji nie dotychczas nie została utworzona żadna z form obszarowej ochrony przyrody i krajobrazu w postaci parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i rezerwatów przyrody.

Przy wdrażaniu poszczególnych inwestycji zawartych w programie zachowane będą wymogi i zakazy wynikające z przepisów odrębnych obowiązujących na tym obszarze. Jednocześnie wskazane w programie przedsięwzięcia, na etapie ich wdrażania – projektowania i realizacji, poddane będą odrębnym procedurom oceny oddziaływania na środowisko.

Problemem w sferze środowiskowej, jakie zostały wskazane podczas konsultacji społecznych, m.in. w badaniu ankietowym, to przede wszystkim niska świadomość ekologiczna mieszkańców, a także dzikie wysypiska śmieci.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna i techniczna

Sołectwo Książki, w tym szczególnie obszar rewitalizacji, charakteryzuje się problemami w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

Obiektem pełniącym funkcje społeczne na obszarze rewitalizacji jest Gminny Ośrodek Kultury (GOK). Posiadane zaplecze lokalowe nie jest jednak wystarczające w odniesieniu do potrzeb społecznych zgłaszanych przez mieszkańców i problemów społecznych, jakie zostały zdiagnozowane na obszarze zdegradowanym. Na terenie wyznaczonym do organizacji działań rewitalizacyjnych w zakresie społecznym (zajęcia aktywizujące i integrujące społecznie) brak jest pomieszczeń, które mogłyby zostać zaadaptowane na dodatkowe zajęcia, m.in. na potrzeby klubu seniora i organizowanych w jego ramach zajęć dla seniorów.

Zdjęcie 1. Gminny Ośrodek Kultury w Książkach

Źródło: Opracowanie własne.

W budynku, w którym aktualnie funkcjonuje GOK, znajduje się nieużytkowany obecnie lokal (tzn. „Dom Nauczyciela”), który po modernizacji i zaadaptowaniu mógłby zostać przeznaczony na realizację celów społecznej aktywizacji i integracji, w tym działania skierowane do osób starszych.

Zdjęcie 2. Lokal „Dom Nauczyciela”

Źródło: Opracowanie własne.

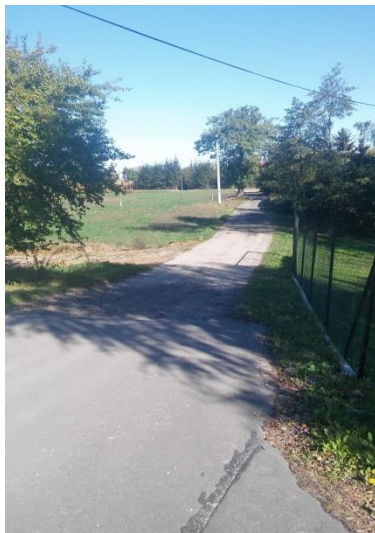
Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji znajduje się nieużytkowana przestrzeń dawniej wykorzystywana jako basen przeciwpożarowy. Brakuje natomiast zagospodarowanych w odpowiedni sposób terenów, na których mogłyby odbywać się przedsięwzięcia rekreacyjne dla mieszkańców, gdzie mogliby oni spędzać czas wolny. Wysoki odsetek osób w wieku nieprodukcyjnym, w tym osób młodych powoduje, że potrzeby rozwoju takiej infrastruktury są coraz większe, ponieważ coraz więcej osób jest zainteresowanych aktywnym spędzaniem czasu wolnego.

System komunikacyjny w sołectwie Książki, w tym na obszarze rewitalizacji, tworzą komunikacja kolejowa i komunikacja autobusowa (jedyne połączenia komunikacji publicznej na terenie gminy). Przez teren sołectwa Książki przebiega trasa kolejowa o znaczeniu krajowym stanowiąca ważne połączenie kolejowe pomiędzy Polską zachodnią a północno-wschodnią. Jest to linia kolejowa nr 353 o relacji Poznań – Inowrocław – Książki – Jabłonowo Pomorskie – Olsztyn. Linia jest dwutorowa zelektryfikowana, na której odbywa się zarówno ruch pociągów pasażerskich, jak i towarowych. Komunikacja autobusowa zapewniana jest w ramach jedynego połączenia obejmującego trasę Książki – Wąbrzeźno (skąd możliwe jest połączenie z innymi miejscowościami). System komunikacyjny i liczba połączeń kolejowych i autobusowych jest jednak niewystraszający w odniesieniu do potrzeb mieszkańców. Co więcej, kursy komunikacji publicznej z reguły są ograniczane w okresie wakacyjnym, co jest problematyczne dla mieszkańców sołectwa, w tym także osób zamieszkujących obszar rewitalizacji.

Sieć dróg na obszarze rewitalizacji tworzą drogi gminne. Ich stan techniczny jest bardzo zły. Co więcej, na terenie analizowanego obszaru nie istnieje wystarczająca sieć chodników i ścieżek pieszo-rowerowych. Stan techniczny infrastruktury drogowej negatywnie wpływa na poziom bezpieczeństwa mieszkańców obszaru rewitalizacji, jak również całego sołectwa.

Zdjęcie 3. Droga łącząca ulicę Północną

Źródło: Opracowanie własne.

Podsumowanie

Dokonana analiza wskaźnikowa wskazuje główne obszary problemowe na obszarze rewitalizacji oraz na obszarze całego sołectwa. Uzyskane wskaźniki zostały odniesione do średnich wartości dla gminy.

Przeprowadzona analiza wskazuje na szczególne natężenie zjawisk kryzysowych na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji.

Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika dla obszaru rewitalizacji ¹²	Wartość wskaźnika dla całego sołectwa ¹³	Wartość wskaźnika dla gminy
Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem	17,8%	16,1%	16,8%
Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym	31,7%	28,8%	25,9%
Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	13,0%	11,4%	10,6%
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym	6,5%	4,9%	4,8%
Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	50,0%	43,1%	45,0%
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w wieku	jw.	4,1	3,4
Udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych (inaczej w szambach) względem ogółu nieruchomości danego obszaru	jw.	74,2%	76,3%
Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej względem ogółu budynków danego obszaru	jw.	41,2%	20,1%

Wartości wskaźnika korzystne w stosunku do średniej dla gminy/średniej dla sołectwa

Wartości wskaźnika niekorzystne w stosunku do średniej dla gminy/średniej dla sołectwa

Wartości wskaźnika dla gminy

Głównymi negatywnymi zjawiskami zdiagnozowanymi na obszarze sołectwa i szczególnie nasilonymi na obszarze wskazanym do rewitalizacji są problemy związane z pogłębiającym się zjawiskiem starzejącego się społeczeństwa. Szczególnie problematyczne jest zwiększanie udziału osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się także wyższym niż średnia dla gminy poziomem bezrobocia, szczególnie wśród osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy. Zdiagnozowanym stanem kryzysowym na terenie sołectwa jest również niższy poziom bezpieczeństwa liczony jako stosunek interwencji policji z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze. Cała gmina należy do obszaru kształcenia na niższym niż średnie wyniki w województwie poziomie w zakresie kształcenia zarówno na poziomie podstawowym, jak i gimnazjalnym – wyniki sprawdzianu

¹² Wskaźniki wyliczone na podstawie danych dla obszaru rewitalizacji, porównane do wartości wskaźników dla sołectwa Książki.

¹³ Wskaźniki wyliczone na podstawie danych dla sołectwa, porównane do wartości wskaźników dla Gminy Książki.

szóstoklasisty oraz egzaminu gimnazjalnego w ostatnich 3 latach były niższe niż wyniki w Województwie Kujawsko-Pomorskim.

Dodatkowo, o sytuacji kryzysowej na wskazanym terenie świadczą również problemy w sferze technicznej i infrastrukturalnej, a mianowicie zły stan dróg gminnych i brak chodników lub ścieżek pieszo-rowerowych, co znacznie przyczynia się do obniżenia poziomu bezpieczeństwa zarówno pieszych, jak i zmotoryzowanych uczestników ruchu drogowego.

Do potencjałów wskazanego obszaru można zaliczyć przede wszystkim niższy niż średni dla gminy wskaźnik osób będących beneficjentami pomocy społecznej. Jednocześnie należy wziąć pod uwagę fakt, że sołectwo Książki jest zamieszkane przez największą w gminie bezwzględną liczbę osób korzystającą z tego typu usług. Sołectwo Książki, w tym obszar rewitalizacji charakteryzuje się również wyższym niż w pozostałej części gminy poziomem przedsiębiorczości – na danym terenie zarejestrowana jest większa liczba podmiotów gospodarczych (w przeliczeniu na 100 mieszkańców).

Wyznaczony w ramach szczegółowej niniejszego programu rewitalizacji obszar, na którym konieczne jest podjęcie działań rewitalizacyjnych, jest obszarem gdzie ze względu na liczbę ludności ma miejsce szczególne nasilenie negatywnych zjawisk społecznych. Obszar ten posiada jednak również potencjały, które odpowiednio wykorzystane mogą przyczynić się do zniwelowania sytuacji kryzysowych, a tym samym do poprawy sytuacji w sołectwie, jak również na terenie Gminy Książki.

Rozdział 5. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Proces rewitalizacji ma na celu wyprowadzenie obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego. W tym celu przeprowadzona została szczegółowa analiza całej gminy. Na jej podstawie wyznaczono obszar, gdzie interwencja jest najbardziej potrzebna, a zarazem przyniesie najlepsze rezultaty dla całej społeczności w przyszłości. Na tej podstawie – problemów i oczekiwań społecznych, została opracowana wizja zmiany obszaru rewitalizacji zlokalizowanego na obszarze sołectwa Książki.

Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego obejmuje okres do 2025 r. i odnosi się do wszystkich sfer, w których zdiagnozowano problemy.

Ważne przy określaniu wizji było poznanie oczekiwań społeczeństwa wobec planowanych działań rewitalizacyjnych na danym obszarze – dotyczy to zarówno mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji, jak i wszystkich, na których będą mieć wpływ podjęte działania rewitalizacyjne. Przeprowadzone działania partycypacyjne (spotkanie konsultacyjne i ankieta) pokazały, jakie zdaniem mieszkańców są największe problemy występujące na terenie sołectwa, a także, jakie są główne oczekiwania społeczności lokalnej odnośnie poprawy sytuacji kryzysowych.

Podczas spotkania konsultacyjnego odnośnie „Diagnozy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Książki” uczestnicy wzięli udział w dyskusji, podczas której poruszono kwestię problemów występujących na danym obszarze, a także dyskutowano nad głównymi potrzebami lokalnej społeczności. Osoby uczestniczące w spotkaniu potwierdziły występowanie sytuacji problemowej i zjawisk kryzysowych na terenie sołectwa Książki. Do najbardziej dotkliwych kwestii zaliczono problem bezrobocia, pogłębiającego się zjawiska starzenia się społeczeństwa oraz brak odpowiedniej infrastruktury umożliwiającej prowadzenia działań integracyjnych i aktywizujących mieszkańców tego obszaru, którzy wykazują chęć uczestnictwa w życiu społecznym. Problematyczny jest również zły stan infrastruktury drogowej, (brak ciągów pieszo-jezdnych), który **wpływa negatywnie** na poziom bezpieczeństwa mieszkańców, w tym szczególnie dzieci. Uczestnicy spotkania zwrócili również uwagę na brak infrastruktury **rekreacji i wypoczynku**, dzięki której możliwe byłoby zagospodarowanie czasu wolnego osób zamieszkujących zarówno obszar rewitalizacji, jak i najbliższą okolicę. Miałoby to pozytywny wpływ na integrację mieszkańców osiedla po byłym PGR-ze z mieszkańcami pozostałej części sołectwa. Brak integracji i izolacja ww. osiedla jest wyraźnie dostrzegalny na terenie Książek. Jako problematyczna wskazana została również kwestia nieodpowiedniej jakości infrastruktury sportowej – stadionu piłkarskiego i jego niezbędnego zaplecza. Stadion jest miejscem, z którego korzystają między innymi młodzi piłkarze z terenu całej gminy.

Co ważne, osoby biorące udział w spotkaniu podkreślały duży potencjał tkwiący zarówno w społeczności lokalnej, jak również w zasobach infrastrukturalnych, które po odpowiednim wsparciu (remontach, zagospodarowaniu terenu, modernizacjach), odpowiadałyby na potrzeby mieszkańców terenu rewitalizacji, miejscowości, a pośrednio również całej gminy. Odpowiednie inwestycje przyczynią się ich

zdaniem do zwiększenia poziomu integracji społecznej, będą czynnikiem aktywizującym lokalną społeczność, zarówno społecznie, jak i zawodowo, przyczynią się do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa – bezpieczeństwa na drodze, a także ograniczenia przestępczości. Natomiast odpowiednie działania skierowane do poszczególnych grup: osób starszych i dzieci przyczynią się do ograniczenia negatywnych skutków starzenia się społeczeństwa oraz wpłyną na poprawę możliwości edukacyjnych dzieci i poprawę wyników szkolnych.

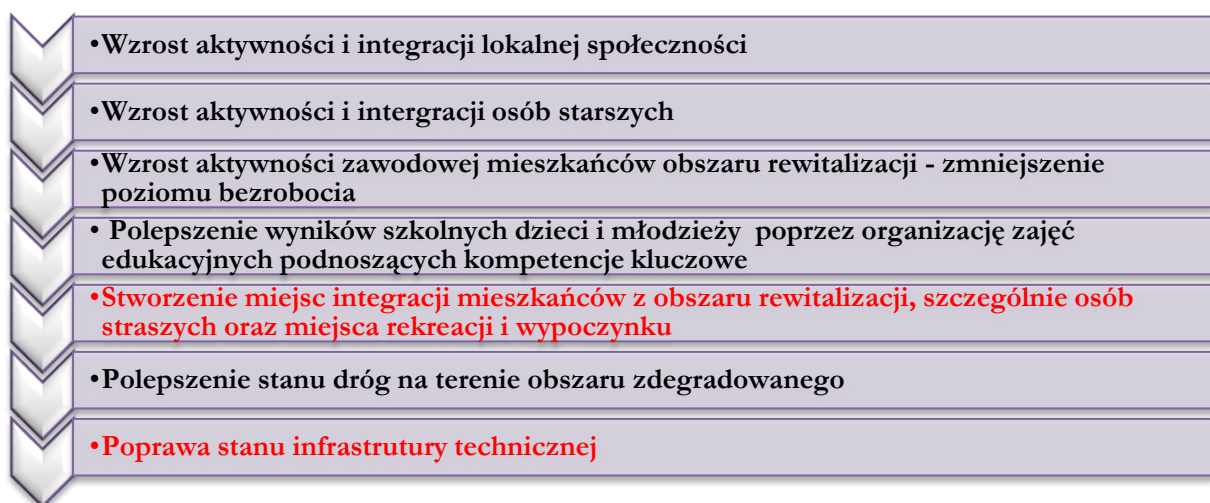
Proponowane kierunki działań to:

- Działania aktywizacyjne i integrujące
- Działania skierowane do osób starszych
- Działania skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej mające na celu pomoc w nauce
- Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych
- **Modernizacja budynku po dawnym „Domu Nauczyciela”, m.in. na cele Klubu Seniora wraz z przebudową i modernizacją dróg i ciągów pieszo-jezdnymi w celu zwiększenia bezpieczeństwa**
- **Zagospodarowanie terenu po basenie przeciwpożarowym w celu stworzenia miejsca wypoczynku i rekreacji**
- **Poprawa stanu infrastruktury technicznej (wodno – kanalizacyjnej)**

Mieszkańcy Gminy Książki swoje opinie mogli wyrazić również za pośrednictwem anonimowych ankiet (dostępnych w formie papierowej bądź elektronicznej), w których wskazano największe problemy i najpilniejsze potrzeby danego obszaru. Szczegółowe wyniki badania zamieszczone zostały w załączniku nr 3.

Opinie i sugestie, a także oczekiwania mieszkańców zostały wzięte pod uwagę przy określaniu wizji rewitalizacji danego obszaru. Aktywne włączenie interesariuszy w cały proces, m.in. poprzez przeprowadzone spotkania z mieszkańcami oraz badanie ankietowe, wskazały jakie są najbardziej oczekiwane efekty procesu rewitalizacji, które pozwoliły na sprecyzowanie wizji obszaru rewitalizacji.

Schemat 3. Efekty procesu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

W oparciu o przeprowadzoną diagnozę oraz wyniki badań ankietowych, sformułowano poniżej następującą wizję obszaru rewitalizacji.

WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI

Wysoki poziom integracji i aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym także osób starszych, przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej w całej Gminie

Dzięki podjętym działaniom w zakresie aktywizacji zawodowej, obszar rewitalizacji charakteryzuje się równym bądź niższym wskaźnikiem bezrobocia niż średni wskaźnik dla Gminy Książki

Dzieci i młodzież szkolna z obszaru rewitalizacji mają zapewnioną pomoc i wsparcie, szczególnie przy rozwijaniu umiejętności kluczowych, co pozytywnie wpływa na ich wyniki szkolne

Obszar rewitalizacji wyposażony jest w infrastrukturę społeczną umożliwiającą mieszkańcom aktywne spędzanie czasu wolnego, rozwijanie pasji i zainteresowań

Obszar rewitalizacji posiada infrastrukturę drogową zapewniającą bezpieczeństwo zarówno zmotoryzowanym, jak i pieszym uczestnikom ruchu drogowego

Przedstawiona powyżej wizja obszaru rewitalizacji odpowiada na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy. Poszczególne jej elementy odnoszą się do kwestii kryzysowych, w wyniku wystąpienia których dany teren został wskazany jako obszar wymagający rewitalizacji. Realizacja wyżej wymienionych kwestii przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji, a tym samym pozwoli na zapewnienie poziomu życia minimum na poziomie równym średniemu poziomowi życia w Gminie Książki.

Wizję pozwolą zrealizować wskazane w Rozdziale 6 cele i kierunki działań.

Rozdział 6. Cele rewitalizacji i kierunki działań

6.1. Cele, kierunki działań i przedsięwzięcia

Przeprowadzona diagnoza sytuacji kryzysowych na terenie gminy i zidentyfikowane w jej wyniku problemy, a także konsultacje społeczne pozwoliły wyznaczyć cele rewitalizacji odnoszące się przede wszystkim do strefy społecznej i przestrzenno-funkcjonalnej. Poniżej sformułowane cele są pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji i są ukierunkowane na osiągnięcie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim.

Schemat 4. Cel, kierunki działań i przedsięwzięcia

Główne problemy zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji:

- Wysoki poziom bezrobocia
- Niski poziom kształcenia dzieci i młodzieży szkolnej
- Pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa
- Niski poziom integracji i aktywności społecznej
- Zły stan infrastruktury technicznej i społecznej służącej mieszkańcom (w tym infrastruktury drogowej i obiektów aktywizacji społecznej)

Cel rewitalizacji:

Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji poprzez zmniejszenie poziomu bezrobocia, skierowanie wsparcia do dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie wsparcia umiejętności kluczowych oraz wzmocnienie integracji i aktywności społecznej, szczególnie w grupie osób w wieku poprodukcyjnym i osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz poprawę stanu infrastruktury społecznej i drogowej

Kierunek działań I:	Kierunek działań II:	Kierunek działań III:	Kierunek działań IV:
Zmniejszenie poziomu bezrobocia	Wsparcia dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie rozwoju umiejętności kluczowych	Wzmocnienie integracji i aktywności społecznej, szczególnie w grupie osób w wieku poprodukcyjnym i osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym	Poprawa jakości stanu infrastruktury technicznej i społecznej służącej mieszkańcom (w tym infrastruktury drogowej i lokali użyteczności społecznej)
↓	↓	↓	↓
Przedsięwzięcia w sferze społecznej			Przedsięwzięcia w sferze przestrzenno-funkcjonalnej
Przedsięwzięcie 1.	Przedsięwzięcie 2.	Przedsięwzięcie 3.	Przedsięwzięcie 4.
Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	Organizacja zajęć edukacyjnych podnoszących kompetencje kluczowe dla dzieci i młodzieży szkolonej	Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem w tym osób starszych	Adaptacja lokalu na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki
			Przedsięwzięcie 5.
			Przebudowa dróg gminnych na terenie miejscowości Książki

Źródło: Opracowanie własne.

Każdy cel został opisany przy pomocy skwantyfikowanych wskaźników z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi. Do każdego z celów rewitalizacji przypisano konkretne kierunki działań. Stanowią one zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonych celów.

6.2. Wskaźniki

Wyznaczony cel rewitalizacji został opisany skwantyfikowanymi wskaźnikami, z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi planowanymi do osiągnięcia w 2023 r. i w 2025 r.

Tabela 21. Wskaźniki dla celu rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Rok bazowy 2015	Rok docelowy 2023	Rok docelowy 2025
Liczba osób w wieku poprodukcyjnym, u których wzrosła aktywność społeczna	0	50	50
Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	4,9%	4,5%	4,5%
Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia	Przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasistów w danej szkole za ostatnie 3 lata (58%) jest niższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim (62%).	Przeciętny wynik sprawdzianu kończącego SP za ostatnie 3 lata (63%) jest wyższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim (62%).	Przeciętny wynik sprawdzianu kończącego SP za ostatnie 3 lata (63%) jest wyższy od przeciętnego wyniku w województwie kujawsko-pomorskim (62%).
Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanego obszaru	0	Klub Seniora – 300 osób Drogi – 2140 osób	Klub Seniora – 300 osób Drogi – 2140 osób
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	0	0,0940 ha	0,0940 ha
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na obszarach rewitalizacji	0	1	1
Długość przebudowanych dróg gminnych	0	1200 mb	1200 mb
Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody	0	1	1
Długość przebudowane sieci kanalizacyjnej	0	0	180 m
Długość wymienionej sieci wodociągowej	0	0	800 m

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 7. Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Dla zapewnienia osiągnięcia wyznaczonych celów oraz wprowadzenia obszarów rewitalizowanych ze stanu kryzysowego, a także zrealizowania wytyczonych kierunków działań niezbędne jest wskazanie głównych i uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Na przedsięwzięcie rewitalizacyjne składa się projekt lub grupa projektów i innych działań w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, urbanistycznym, budowlanym, środowiskowym, konserwatorskim, edukacyjnym, naukowym, zdrowotnym lub kulturalnym, wynikających z programu rewitalizacji i logicznie powiązanych z treścią oraz celami programu.

W poniższej tabeli wskazano kluczowe dla procesu rewitalizacji przedsięwzięcia oraz projekty rewitalizacyjne nastawione na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów.

Kolejna tabela zawiera zbiorczy opis tzw. uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych, których realizacja również przyczyni się do osiągnięcia założonych efektów rewitalizacji.

Tabela 22. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹⁴	Opis projektu					
				Podmiot/y Realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cel rewitalizacji: Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji poprzez zmniejszenie poziomu bezrobocia, skierowanie wsparcia do dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie wsparcia umiejętności kluczowych oraz wzmocnienie integracji i aktywności społecznej, szczególnie w grupie osób w wieku poprodukcyjnym i osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym									
Kierunek działań: 1. Zmniejszenie poziomu bezrobocia									
1. ¹⁵	1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z obszaru rewitalizacji wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym	S	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	Celem realizacji projektu jest zwiększenie aktywności społeczno - zawodowej 20 beneficjentów z obszaru rewitalizacji Gminy Książki (projekt nie jest skierowany do osób spoza OR) zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z powodu bezrobocia poprzez poprawę ich zdolności do wyjścia lub powrotu na rynek pracy, poprzez m. in.: <ul style="list-style-type: none"> szkolenia będące odpowiedzią na zapotrzebowanie lokalnego rynku pracy – po wstępnej analizie rynku, wiadomo, że OR Gminy Książki wykazuje zapotrzebowanie na pracowników posiadających kwalifikacje w zakresie: handlu, pracy na produkcji, świadczenia usług opiekuńczych dla seniorów i dzieci, 	Obszar rewitalizacji – budynek „Domu Nauczyciela”	150 000,00	Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] – 20 Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poszukujących pracy po opuszczeniu programu - 5 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu	Ewidencja uczestników projektu, dokumentacja projektowa

¹⁴ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

¹⁵ Obszar rewitalizacji (1) obejmuje ulice: Bankową, Cichą, Główną, Jasną, Jesionową, Krótką, Ogrodową, Osiedlową, Północną, Promenadę, Spacerową, Spokojną, Sportową, Toruńską, Ustronie, Wąbrzeską, Za Torem, Zieloną, Wiejską, Ks. Kujawskiego (częściowo), Olsztyńska (częściowo), Szkolną (częściowo).

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

				<p>czy świadczenia usług animatora kultury itp. Konkretnie rodzaje szkoleń zostaną indywidualnie dobrane do predyspozycji uczestników oraz do zapotrzebowania rynku pracy istniejącego w chwili rozpoczęcia projektu,</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ warsztaty, np. z psychologiem (w celu akceptacji samego siebie i odnalezienia swoich możliwości), doradcą zawodowym, instruktorami, itd. ▪ treningi ▪ pomoc w znalezieniu miejsc w celu zdobycia praktyk, ▪ pobudzenie postaw przedsiębiorczych. <p>Dzięki realizacji projektu zmniejszy się poziom bezrobocia wśród osób zamieszkujących obszar rewitalizacji oraz zwiększy się ich aktywność w zakresie samodzielnego poszukiwania zatrudnienia.</p>		<p>programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) - 5</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 15</p>		
Kierunek działań: 2. Wsparcia dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie wsparcia umiejętności kluczowych								
2. Organizacja zajęć edukacyjnych podnoszących kompetencje kluczowe dla dzieci i młodzieży szkolnej	2. Szkoła przyszłości w Książkach	S	Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. H. Sienkiewicza w Książkach	<p>W ramach realizacji projektu zostanie udzielone wsparcie uczniom i nauczycielom szkoły podstawowej w Książkach, w tym uczniom zamieszkującym obszar wyznaczony do rewitalizacji. W ramach planowanych działań nastąpi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ realizacja działań na rzecz kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych i j. obcych, ▪ realizacja zadań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ▪ rozwijanie kompetencji matematyczno-przyrodniczych z wykorzystaniem metody eksperymentu naukowego. <p>Elementem kompatybilnym do</p>	Obszar rewitalizacji - Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. H. Sienkiewicza, w Książkach	724 592,32	<p>Prognozowane rezultaty: Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu Programu – 290 (w tym z OR – 58 osób)</p> <p>Prognozowane produkty: Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 290 (w tym z OR – 58 osób)</p>	Ewidencja uczestników projektu, dokumentacja projektowa

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

					<p>podejmowanych działań z uczniami jest szkolenie nauczycieli podnoszące ich kompetencje oraz wyposażenie pracowni szkolnych w sprzęt ICT i wyposażenie pracowni przedmiotów matematyczno-przyrodniczych (biologii, chemii, fizyki, przyrody).</p> <p>W efekcie realizacji projektu nastąpi ograniczenie i zapobieganie przedczesnemu kończeniu nauki, zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.</p>				
Kierunek działań: 3. Wzmocnienie integracji i aktywności społecznej, szczególnie w grupie osób w wieku poprodukcyjnym i osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym									
1	3. Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem w tym osób starszych	3. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycja I	S	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	<p>W ramach projektu prowadzone będą działania integrujące oraz zwiększające aktywność społeczną osób zamieszkujących obszar rewitalizacji (projekt nie jest skierowany do osób spoza tego obszaru).</p> <p>Celem projektu jest wzrost ożywienia społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez zapewnienie funkcjonowania zaadaptowanych na te cele pomieszczeń w budynku „Domu Nauczyciela” na „Klub Seniora”.</p> <p>Zakres zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ organizacja działań wspomagających aktywizację społeczną dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, w szczególności grup osób wykluczonych społecznie i zagrożonych wykluczeniem społecznym, osób starszych oraz dzieci i młodzieży ▪ organizacja działań m.in. szkoleń /warsztatów umiejętności społecznych, 	Obszar rewitalizacji – budynek „Domu Nauczyciela”	50 000,00	<p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 50</p> <p>Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] - 50</p>	Ewidencja uczestników projektu, dokumentacja projektowa

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

					<p>organizacji czasu własnego, zajęć rozwijających kreatywność</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zajęcia animacyjno-kulturalne ▪ organizacja wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych ▪ zakup niezbędnych materiałów do prowadzenia powyższych działań <p>Dzięki realizacji projektu zwiększy się aktywność społeczna i integracja osób zamieszkujących obszar rewitalizacji. Planowane działania przyczynią się pozytywnie do aktywizacji osób starszych zamieszkałych na danym terenie.</p>				
1	3. Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem w tym osób starszych	4. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycja II	S	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	j.w.	Obszar rewitalizacji – budynek „Domu Nauczyciela”	50 000,00	<p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 50</p> <p>Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] - 50</p>	Ewidencja uczestników projektu, dokumentacja projektowa
1	3. Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem w tym osób starszych	5. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycja III	S	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	j.w.	Obszar rewitalizacji – budynek „Domu Nauczyciela”	50 000,00	<p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna - 50</p> <p>Prognozowane produkty: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] - 50</p>	Ewidencja uczestników projektu, dokumentacja projektowa

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Kierunek działań: 4. Poprawa jakości stanu infrastruktury technicznej i społecznej służącej mieszkańcom (w tym infrastruktury drogowej i lokali użyteczności społecznej)								
1	4. Adaptacja lokalu na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki 5 Przebudowa dróg gminnych na terenie miejscowości Książki	6. Adaptacja lokalu – „Domu Nauczyciela” na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki wraz z przebudową dróg gminnych w celu poprawy dostępności do rewitalizowanego obszaru	PF	Gmina Książki	<p>Celem planowanego projektu jest adaptacja istniejącego lokalu mieszkalnego na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców. Pomieszczenia zostaną wykorzystane m.in. na realizację działań „Klubu Seniora”.</p> <p>Planowane działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ remont pomieszczeń ▪ adaptacja pomieszczeń na cele realizacji działań społecznych, zwiększających poziom integracji i aktywności społecznej. <p>Planowana inwestycja ma również na celu przebudowę dróg gminnych, których aktualny stan techniczny jest bardzo zły i nie spełnia wymagań w zakresie bezpieczeństwa osób uczestniczących w ruchu drogowym. Przewidywane do realizacji działania to: przebudowa dróg gminnych zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji, remont obejmował będzie odcinek drogi pomiędzy ul. Północną a Klubem Seniora. Działania te zwiększą bezpieczeństwo w ruchu drogowym, m.in. dla dzieci i młodzieży szkolonej w drodze do szkoły, jak również osobom uczestniczącym w zajęciach aktywizujących zawodowo i społecznie oraz integracyjnych. Dzięki poprawie jakości dróg, zostanie ułatwiony dostęp osób mieszkających poza centrum wsi, do rewitalizowanego obszaru, w tym do lokalnych ośrodków kultury, miejsc edukacji. Nastąpi większa integracja mieszkańców. Ułatwiony będzie dostęp dla osób dotkniętych wykluczeniem społecznym do wszelkiego rodzaju wydarzeń i imprez kulturalnych.</p>	1.307.883,83	<p>Prognozowane produkty: Długość przebudowanych dróg gminnych – 1200 mb</p> <p>Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach - 1</p> <p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,0940 ha</p> <p>Prognozowane rezultaty: Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obiektów – Klub Seniora 300 osób (w tym z OR 100 osób), drogi – 2140 osób (w tym z OR 1200 osób)</p>	<p>Protokół odbioru, ewidencja osób korzystających z oferty „Domu Nauczyciela”, pomiary ruchu na przebudowanych drogach gminnych</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 23. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Lp.	Typ przedsięwzięcia ¹⁶	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne
1	2	3	4
<p>Cel rewitalizacji: Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji poprzez zmniejszenie poziomu bezrobocia, skierowanie wsparcia do dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie wsparcia umiejętności kluczowych oraz wzmocnienie integracji i aktywności społecznej, szczególnie w grupie osób w wieku poprodukcyjnym i osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>			
<p>Kierunek działań: 4. Poprawa jakości stanu infrastruktury technicznej i społecznej służącej mieszkańcom (w tym infrastruktury drogowej i lokali użyteczności społecznej)</p>			
Obszar rewitalizacji	1	PF	<p>Utworzenie parku wiejskiego przyrodniczo-edukacyjnego „Park Miodowy” Realizacja projektu polega na utworzeniu na terenie działki o powierzchni 1040 m² parku wiejskiego. Zakres prac obejmuje: wykonanie nasadzeń drzew, krzewów i bylin, montaż lamp solarnych, ławek parkowych i koszy na śmieci, montaż nowej bramy wjazdowej, wykonanie trawnika i ścieżki pieszej oraz montaż tablicy informacyjnej. Dzięki realizacji przedmiotowego powstanie miejsce wypoczynku i rekreacji, którego obecnie nie ma w Książkach Projekt stanowi odpowiedź na problem pozaspołeczny „Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną” - Brak miejsca rekreacji i wypoczynku. Źródła finansowania projektu: EFRROW i środki własne.</p>
Obszar rewitalizacji	2	T	<p>„Zakup pomp do stacji uzdatniania wody oraz przeniesienie zasilania energetycznego ze starej Stacji uzdatniania wody do nowej” Projekt stanowi odpowiedź na problem pozaspołeczny „Sieć wodociągowa wymagająca modernizacji”. Źródła finansowania projektu: środki własne.</p>
Obszar rewitalizacji	3	T	<p>„Wymiana sieci wodociągowej na odcinku o długości 800 mb” Projekt stanowi odpowiedź na problem pozaspołeczny „Sieć wodociągowa wymagająca modernizacji”. Źródła finansowania projektu: środki własne.</p>
Obszar rewitalizacji	4	T	<p>„Przebudowa odcinka kanalizacji o dł. 180 m” Projekt stanowi odpowiedź na problem pozaspołeczny „Sieć kanalizacyjna wymagająca renowacji i przebudowy”. Źródła finansowania projektu: środki własne.</p>
Obszar rewitalizacji	5	PF/T	<p>„Rozwój infrastruktury kulturalnej w miejscowości Książki” Projekt dotyczy remontu Gminnego Ośrodka Kultury wraz z wyposażeniem i stanowi odpowiedź na problem pozaspołeczny „Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną” - Zły stan techniczny budynku Gminnego Ośrodka Kultury, wpływający na niski stopień aktywizacji i integracji mieszkańców. Źródła finansowania projektu: EFRROW i środki własne.</p>

Źródło: Opracowanie własne.

¹⁶ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Rozdział 8. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Działania rewitalizacyjne – przedsięwzięcia jak i konkretne projekty, aby były skuteczne muszą być ze sobą powiązane, a więc komplementarne, to znaczy spójne w różnych wymiarach, przede wszystkim przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, jak również źródeł finansowania. Jest to nadrzędna zasada, jaką kierowano się przy wyborze projektów rewitalizacyjnych.

8.1. Formuła projektów zintegrowanych

Dla realizacji zasady komplementarności w ramach programu rewitalizacji zastosowana została tzn. formuła projektów zintegrowanych polegająca na łączeniu projektów finansowanych z różnych źródeł. Realizacja projektów infrastrukturalnych finansowanych m. in. z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), jest ściśle powiązana z realizacją projektów „miękkich” finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), których celem jest zniwelowanie problemów w sferze społecznej na obszarze rewitalizacji. Projekty infrastrukturalne pełnią jedynie funkcję uzupełniającą dla projektów społecznych, a ich realizacja jest niezbędna dla prowadzenia działań społecznych.

Na terenie wskazanym do rewitalizacji zdiagnozowane zostały zarówno problemy dotyczące sfery społecznej, jak i **przestrzenno – funkcjonalnej oraz** technicznej. Dla zniwelowania tych pierwszych niezbędne jest podjęcie działań zwiększających integrację i aktywność społeczną mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym również osób w wieku poprodukcyjnym. Ze względu jednak na problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej – to znaczy zły stan infrastruktury technicznej i społecznej służącej mieszkańcom (w tym infrastruktury drogowej i lokali użyteczności społecznej), niezbędne będzie prowadzenie równorzędnych działań mających na celu poprawę obu kwestii. Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury społecznej umożliwiającej podjęcie, a zarazem zachęcenie osób będących potencjalnymi beneficjentami projektów do aktywnego włączenia się do planowanych przedsięwzięć, jest konieczne aby możliwe było wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego. Odpowiednio zmodernizowany lokal umożliwi realizację zajęć integrujących, a także aktywizujących różne grupy społeczne. **Jednocześnie** niezbędnym przedsięwzięciem na obszarze rewitalizacji jest zapewnienie łatwego i przede wszystkim bezpiecznego dojazdu do miejsca realizacji planowanych działań rewitalizacyjnych stanowiących interwencję w sferze społecznej. Będzie to możliwe dzięki wyremontowaniu dróg gminnych na odcinku **od ulicy Północnej do Klubu Seniora.**

Stworzona w ramach rewitalizacji infrastruktura będzie wykorzystywana na potrzeby prowadzenia rewitalizacji w aspekcie społecznym, ale korzystać z niej będą również inni mieszkańcy gminy, turyści i przedsiębiorcy. Przeprowadzone inwestycje wpłyną pozytywnie na atrakcyjność obszaru rewitalizacji jako miejsca do zamieszkania i inwestowania.

Powiązanie konkretnych projektów wskazanych na liście głównych projektów rewitalizacyjnych prezentuje poniższy schemat:

Schemat 5. Projekty zintegrowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji

PROJEKT WIODĄCY	PROJEKT UZUPEŁNIAJĄCY	UZASADNIENIE
<p>1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z obszaru rewitalizacji wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym (projekt realizowany ze środków EFS w ramach działania 11.1. RPO WK-P)</p> <p>3. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycje I - III (projekt realizowany ze środków EFS w ramach działania 11.1. RPO WK-P)</p>	<p>4. Adaptacja lokalu – „Domu Nauczyciela” na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki wraz z przebudową dróg gminnych w celu poprawy dostępności do rewitalizowanego obszaru (projekt realizowany ze środków EFRR w ramach działania 7.1. RPO WK-P)</p>	<p>W ramach działań rewitalizacyjnych zaplanowano realizację projektów społecznych („miękkich”), które są projektami wiodącymi, oraz projekt infrastrukturalny, który jest projektem uzupełniającym.</p> <p>Działania zaplanowane w ramach poszczególnych projektów wiodących będą realizowane w zaadaptowanym na cele społeczne lokalu „Domu Nauczyciela”. Dzięki działaniom adaptacyjnym i modernizacyjnym obiektu powstaną pomieszczenia, w których możliwa będzie organizacja zajęć aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Obecnie na obszarze rewitalizacji brakuje miejsca, które w pełni zaspokajałoby potrzeby mieszkańców w tych zakresach.</p> <p>Bez podjęcia działań modernizacyjnych w „Domu Nauczyciela” nie będzie możliwości zapewnienia odpowiedniej realizacji projektów wiodących.</p> <p>Elementem projektu uzupełniającego oprócz remontu budynku jest także przebudowa dróg gminnych (na odcinku od ul Północnej do „Domu Nauczyciela”), które zapewniają połączenie części obszaru rewitalizacji z budynkiem, w którym będą odbywały się zajęcia aktywizujące społecznie i zawodowo. Przebudowa wskazanych odcinków zapewni bezpieczne połączenie do miejsca realizacji działań rewitalizacyjnych, a także zapewniona będzie bezpieczna trasa do szkoły dla dzieci i młodzieży. Odcinki wskazane do przebudowy stanowią jedyne połączenie m.in. osiedla popegeerowskiego na ulicy Północnej z pozostałą częścią miejscowości.</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt infrastrukturalny zostanie zrealizowany w celu zapewnienia możliwości późniejszej realizacji działań społecznych. Zaadaptowana infrastruktura wraz z przebudową dróg jest niezbędna do prawidłowego przeprowadzenia rewitalizacji społecznej.

Komplementarność działań rewitalizacyjnych będzie zapewniona dzięki realizacji poszczególnych projektów w odpowiedniej kolejności:

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Krok 1: Adaptacja lokalu „Domu Nauczyciela”, przebudowa dróg gminnych (działania finansowane ze środków EFRR)

Krok 2: Działania społeczne związane z aktywizacją społeczną i zawodową (działania finansowane ze środków EFS)

8.2. Komplementarność problemowa

Zaplanowane projekty rewitalizacyjne dopełniają się tematycznie, a program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji w niezbędnych aspektach (tj. przede wszystkim w sferze społecznej i przestrzenno-funkcjonalnej – czyli tam, gdzie zostały zdiagnozowane główne problemy). Tym samym prowadzona rewitalizacja ma charakter kompleksowy, a nie fragmentaryczny. Realizowane projekty doprowadzą wskazany obszar do pożądanego stanu, o którym mowa w rozdziale 6. *Cele rewitalizacji i kierunki działań*. Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych polach, pod uwagę brane będą zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić lepszą koordynację tematyczną i organizacyjną działań administracji. Program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym (co zostało wskazane w rozdziale 1), tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa. Działania zaplanowane w ramach rewitalizacji są ściśle związane z działaniami zaplanowanymi w dokumentach takich jak: Lokalny Plan Rozwoju Gminy Książki na lata 2012-2020, Strategia rozwiązywania problemów społecznych Gminy Książki na lata 2014 – 2020 oraz Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Wąbrzeskiego.

Realizacja projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych spowoduje wyeliminowanie lub złagodzenie konkretnych problemów, których występowanie zostało zdiagnozowane na terenie objętym rewitalizacją i które stały się podstawą do wskazania określonego obszaru sołectwa Książki jako obszaru zdegradowanego, ale także przyczyni się do wzmocnienia występujących potencjałów.

Poniżej wskazane zostały główne problemy wraz z odpowiadającymi im projektami, które zgodnie ze specyfiką społeczności lokalnej mają oddziaływać na wyeliminowanie lub złagodzenie występujących problemów.

Tabela 24. Powiązanie projektów rewitalizacyjnych ze zdiagnozowanymi problemami

Problem	Projekt	Uzasadnienie
Wysoki poziom bezrobocia	Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z obszaru rewitalizacji wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluceniem społecznym	Obszar wskazany do rewitalizacji charakteryzuje się wyższym niż średnia dla gminy wskaźnikiem bezrobocia. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie aktywności zawodowej wśród osób zamieszkujących obszar rewitalizacji.
Niski poziom integracji i aktywności społecznej	Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru	Ważnym krokiem do tego jest wsparcie integracji i aktywizacji społecznej, co pozytywnie wpłynie na podejmowanie przez społeczność inicjatyw

Problem	Projekt	Uzasadnienie
<p>Pogłębiające się zjawisko starzejącego się społeczeństwa</p>	<p>rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycje I - III</p>	<p>w różnych sferach życia.</p> <p>Jednocześnie stworzenie możliwości aktywnego działania osób w wieku poprodukcyjnym w aspekcie kulturowym i społecznym przyczyni się do rozwoju społeczności lokalnej i wzmocnienia więzi międzypokoleniowej, co będzie miało wpływ na niwelowanie negatywnych skutków pogłębiającego się zjawiska starzejącego się społeczeństwa.</p>
<p>Niski poziom kształcenia dzieci i młodzieży szkolnej</p>	<p>Szkoła przyszłości w Książkach</p>	<p>Niska jakość edukacji na obszarze rewitalizacji została zdiagnozowana na podstawie średnich wyników zarówno sprawdzianu szóstoklasisty, jak i egzaminu gimnazjalnego, które na przestrzeni ostatnich lat wypadły poniżej średniej zarówno wojewódzkiej, jak również krajowej.</p> <p>Rozwiązaniem mogącym pozytywnie wpłynąć na powyższą kwestię jest zapewnienie wsparcia uczniom szkoły podstawowej w Książkach, w tym uczniom zamieszkującym obszar wyznaczony do rewitalizacji poprzez zajęcia zarówno szkolne, jak i poza szkolne. W ramach planowanych działań nastąpi:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ realizacja działań na rzecz kształtowania i rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych j. obcych, ▪ realizacja zadań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ▪ rozwijanie kompetencji matematyczno-przyrodniczych z wykorzystaniem metody eksperymentu naukowego.
<p>Niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną Zła jakość infrastruktury drogowej</p>	<p>Adaptacja lokalu – „Domu Nauczyciela” na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki wraz z przebudową dróg gminnych w celu poprawy dostępności do rewitalizowanego obszaru</p>	<p>Obecnie na obszarze wskazanym do rewitalizacji zlokalizowany jest nieużytkowany lokal w budynku tzw. „Domu Nauczyciela”. Jego adaptacja przyczyni się zarówno do zniwelowania problemu w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, tj. zły stan infrastruktury społecznej, jak również umożliwi realizację kompleksowych działań społecznych na rzecz społeczności obszaru rewitalizacji i całej gminy. Kompleksowe i szeroko zakrojone działania społeczne nie będą możliwe bez inwestycji w odpowiednie zaplecze lokalowe.</p> <p>Stan dróg gminnych zlokalizowanych m.in. na terenie obszaru rewitalizacji jest bardzo zły. Ma to negatywny wpływ na bezpieczeństwo osób zamieszkujących dany teren, zarówno jeśli chodzi</p>

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Problem	Projekt	Uzasadnienie
		o zmotoryzowanych, jak i pieszych uczestników ruchu drogowego. Poprawa infrastruktury drogowej jest konieczna, aby możliwe było zrealizowanie zajęć społecznych.
	Utworzenie parku wiejskiego przyrodniczo-edukacyjnego „Park Miodowy”	Na obszarze wskazanym do rewitalizacji zlokalizowany jest obecnie niewykorzystywany teren po dawnym basenie przeciwpożarowym. Teren ten zostanie zaadaptowany na potrzeby społeczności gminy w zakresie stworzenia miejsca przeznaczonego na rozrywkę i relaks mieszkańców, dzięki czemu możliwe będzie wsparcie procesów integracyjnych społeczności lokalnej, a także zwiększenie atrakcyjności miejscowości poprzez stworzenie miejsca relaksu odpowiedniego do organizacji czasu wolnego oraz odpoczynku poprzez naukę w plenerze. W tym celu konieczne jest dostosowanie terenu dla potrzeb mieszkańców.
	Rozwój infrastruktury kulturalnej w miejscowości Książki	Projekt dotyczy remontu Gminnego Ośrodka Kultury. Obecnie budynek GOK jest w złym stanie technicznym, co wpływa na niski stopień aktywizacji i integracji mieszkańców, gdyż w Gminie brakuje miejsca, w którym mogłyby się odbywać wydarzenia kulturalne integrujące lokalną społeczność. Realizacja projektu wesprze proces integracji i aktywizacji społeczności lokalnej.

Źródło: Opracowanie własne.

8.3. Komplementarność przestrzenna

Wszystkie projekty rewitalizacyjne będą realizowane na obszarze rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji. Projekty realizowane na wyznaczonym obszarze obejmującym ulice: Bankową, Cichą, Główną, Jasną, Jesionową, Krótką, Ogrodową, Osiedlową, Północną, Promenadę, Spacerową, Spokojną, Sportową, Toruńską, Ustronie, Wąbrzeską, Za Torem, Zieloną, Wiejską, Ks. Kujawskiego (częściowo), Olsztyńska (częściowo), Szkolną (częściowo), jednak będą wpływać na obszar i mieszkańców całego sołectwa oraz pozostałych miejscowości wchodzących w skład gminy. Dzięki zapewnieniu (i stałemu sprawdzaniu) komplementarności przestrzennej projekty rewitalizacyjne wywołają skuteczną poprawę całego obszaru rewitalizacji, a także obszaru zdegradowanego (a nie punktowo, w pojedynczych miejscach). Poszczególne projekty rewitalizacyjne wzajemnie się dopełniają i zachodzi pomiędzy nimi efekt synergii.

W chwili obecnej nie zidentyfikowano konkretnych przedsięwzięć/projektów poza Obszarem Rewitalizacji, które pozytywnie oddziaływałyby na ten obszar w sferze zdiagnozowanych problemów.

8.4. Komplementarność źródeł finansowania

Projekty rewitalizacyjne zawarte w niniejszym programie będą finansowane w oparciu o uzupełniające się środki z Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz środki własne Gminy Książki. Będzie to polegać między innymi na realizacji projektów o charakterze zintegrowanym, czyli projektów społecznych i infrastrukturalnych służących osiągnięciu wspólnego celu. Ponadto planowane jest pozyskanie środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) na realizację projektów uzupełniających „Utworzenie parku wiejskiego przyrodniczo-edukacyjnego „Park Miodowy” oraz „Remont Gminnego Ośrodka Kultury wraz z wyposażeniem”.

Na etapie tworzenia programu rewitalizacji ani osoby prywatne, ani prywatni przedsiębiorcy nie byli zainteresowani włączeniem się w proces rewitalizacji, dlatego w programie brak prywatnych źródeł finansowania i łączenia ich ze środkami publicznymi. Jednak ze względu na długi okres realizacji programu (do 2025 r.) nie wyklucza się nawiązania takiej współpracy w przyszłości i realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych i prywatnych.

8.5. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

System zarządzania realizacją programu rewitalizacji został zaprojektowany w taki sposób aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji na jego rzecz (samorządu gminnego i jego jednostek organizacyjnych oraz pomocniczych i mieszkańców) oraz wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania gminy w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna (szczegółowe informacje umieszczone zostały w Rozdziale 11. System zarządzania).

8.6. Komplementarność międzyokresowa

Komplementarność międzyokresowa w zakresie działań rewitalizacyjnych nie zachodzi ze względu na typ gminy – Gmina Książki jest gminą wiejską. W perspektywie finansowej 2007-2013 działania rewitalizacyjne w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego prowadzone były tylko dla gmin miejskich / miast powyżej 5 tys. mieszkańców.

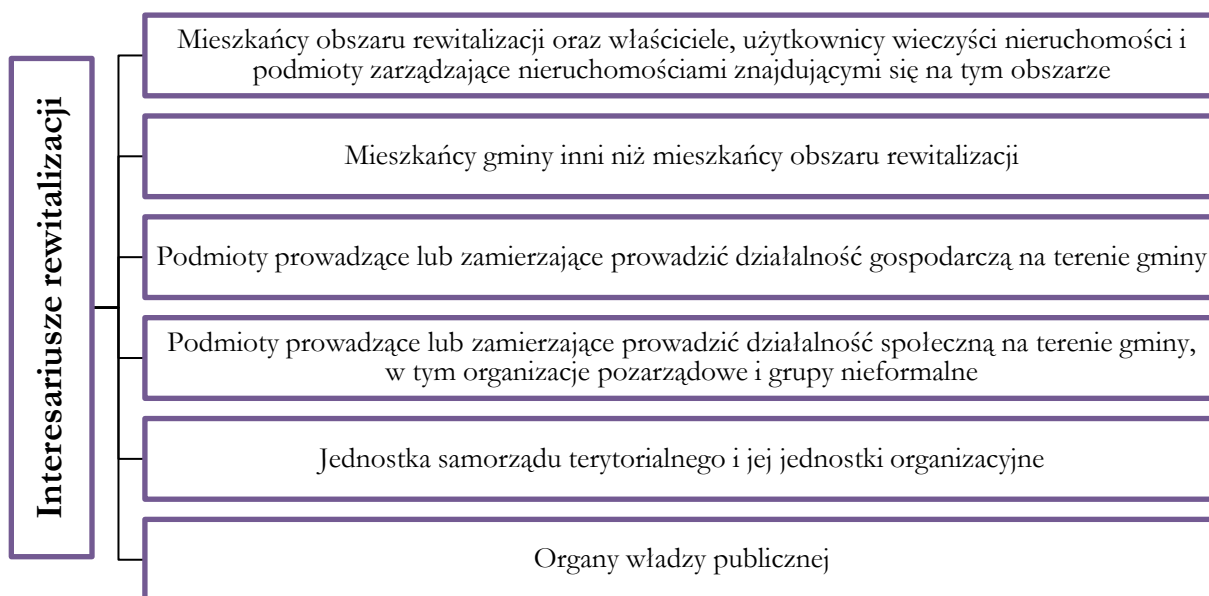
Rozdział 9. Mechanizmy włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji

9.1. Interesariusze rewitalizacji

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie jak najszersze formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą.

Poniższy schemat prezentuje interesariuszy działań rewitalizacyjnych.

Schemat 6. Interesariusze rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach niniejszego programu rewitalizacji przewiduje partycypację interesariuszy rewitalizacji – aktywny udział, na wszystkich etapach prac, które obejmują: przygotowanie, prowadzenie oraz ocenę rewitalizacji, poprzez:

- Udział w konsultacjach społecznych – na etapie diagnozowania i programowania,
- Udział w pracach Komitetu Rewitalizacji – na etapie wdrażania i monitorowania.

9.2. Formy partycypacji społecznej

Partycypacja społeczności lokalnej na każdym etapie powstawania i realizacji programu rewitalizacji odgrywa niezmiernie istotną rolę, dostarczając najbardziej rzetelnych informacji na temat problemów, potrzeb oraz potencjałów danego obszaru, które nie są możliwe do uzyskania na podstawie jedynie analizy danych statystycznych. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców,

mieszkańców) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych.

9.3. Konsultacje społeczne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Książki został wypracowywany przez samorząd gminy i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcyjnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu opierały się na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy.

Dla zapewnienia prawidłowego przebiegu prac nad programem oraz zaangażowania w jego przygotowanie przedstawiciele różnych instytucji, specjalistów z różnych sfer (m.in. pracownicy Urzędu Gminy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnego Ośrodka Kultury, szkół z terenu gminy). Poszczególne osoby brały czynny udział w pracach związanych z opracowaniem programu rewitalizacji, w tym również w organizowaniu i prowadzeniu konsultacji społecznych, ankietyzacji mieszkańców, upowszechnianiu informacji i promocji dotyczącej procedury związanej z opracowaniem programu na każdym jej etapie wśród mieszkańców, sołtysów, radnych, osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym mieszkających na obszarach przeznaczonych do rewitalizacji.

Konsultacje społeczne były nieodłącznym elementem procesu wyznaczania obszaru rewitalizacji oraz przygotowania programu rewitalizacji. Zastosowano następujące formy konsultacji: zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, spotkania, debaty, zbieranie uwag ustnych, ankiety (internetowe i papierowe). Aby dotrzeć do jak największej liczby mieszkańców i innych interesariuszy, stosowano różne formy przekazu:

- Obwieszczenia w Biuletynie Informacji Publicznej,
- Informacje na stronie internetowej gminy,
- Ogłoszenia na tablicach ogłoszeń,
- Kontakty z przedstawicielami różnych grup i instytucji

Konsultacje społeczne zostały poprzedzone obwieszczeniem Wójta Gminy Książki w sprawie konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, opublikowanym w Biuletynie Informacji Publicznej. Informacja o konsultacjach została zamieszczona również na stronie internetowej Gminy, a także na tablicach ogłoszeń. Konsultacje trwały 32 dni kalendarzowe, od 30 września 2016 do 31 października 2016. W tym czasie odbyło się spotkanie z mieszkańcami (4 października 2016), zbierane były uwagi do konsultowanych materiałów oraz ankiety, za pośrednictwem których mieszkańcy mieli możliwość wyrażenia swoich opinii na temat jakości życia w gminie.

Zdjęcie 4. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej gminy

Zaproszenie na spotkanie dotyczące opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2016-2023

Szanowni Państwo,

Zapraszamy do udziału w dyskusji i uczestnictwa w konsultacjach społecznych dotyczących wyznaczenia w naszej gminie obszaru zdegradowanego i obszaru do przeprowadzenia rewitalizacji.

Rewitalizacja to szeroki proces przemian społecznych, przestrzennych i ekonomicznych na obszarze, znajdującym się w kryzysie. Jej celem jest ponowne przywrócenie do życia zdegradowany obszar wiejskiego oraz uzupełnienie jej o nowe funkcje. Mówiąc prościej – chodzi o to, żeby w takim miejscu dobrze się przebywało, mieszkało i pracowało. Remonty budynków czy modernizacja dróg to tylko niewielka część działań składających się na rewitalizację. Poprawa przestrzeni musi iść w parze z polepszeniem warunków życia, co zapewniamy szerokie działania społeczne, kulturalne, edukacyjne czy ekonomiczne podejmowane w tym procesie.

Konsultacje mają na celu zebranie od wszystkich zainteresowanych rewitalizacją (czyli interesarnymi) uwag, opinii i propozycji odnośnie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Książki.

Konsultacje przeprowadzone będą w okresie od dnia 30 września 2016 r. do dnia 31 października 2016 r. w formie:

- uwag w postaci papierowej lub elektronicznej składanych poprzez formularz konsultacji,
- ankiet,
- spotkań konsultacyjnych.

Wypełniony formularz konsultacji i ankiety będzie można przysyłać w terminie od dnia 30 września 2016 r. do dnia 31 października 2016 r.:

- bezpośrednio do Urzędu Gminy Książki pokój nr 21
- drogą elektroniczną na adres mailowy: danuta.rychlik@gminakiazki.pl
- drogą korespondencyjną na adres: Gmina Książki, ul. Bankowa 4, 87-222 Książki

Materiały tj. projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z załącznikami („Diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Książki na lata 2016-2023” oraz mapy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji), ankiety oraz formularz konsultacji będą dostępne od dnia 30 września 2016 r.:

- w siedzibie Urzędu Gminy,
- na stronie internetowej gminy: www.gminakiazki.pl

Terminy i miejsce spotkania konsultacyjnego:

- Książki, Gminy Ośrodek Kultury w Książkach ul. Szkolna 4, 87-222 Książki, data 04 października 2016 r., godz. 10:00

ARCHIWA

[Formularz konsultacji społecznych](#)

[Formularz konsultacji społecznych](#)

[Projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji](#)

[Mapy: Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji](#)

[Ankieta](#)

[Diagnoza obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji](#)

Źródło: <http://www.gminakiazki.pl>.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Strona 64 z 97

Zdjęcie 5. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy

Zaproszenie na spotkanie dotyczące opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji na lata 2016-2023

ZAPROSZENIE NA SPOTKANIE DOTYCZĄCE OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI NA LATA 2016-2023

Wójt Gminy Książki zaprasza wszystkich zainteresowanych na pierwsze spotkanie rewitalizacyjne, które odbędzie się 4 października 2016 roku w miejscowości:

**Książki; Gminny Ośrodek Kultury w Książkach ul. Szkolna 4
o godz. 10:00.**

Tematem spotkania będzie diagnoza problemów oraz wyznaczenie obszarów, które zgodnie z definicją przyjętą w ustawie rewitalizacyjnej określimy jako obszary zdegradowane tj. wymagające specjalnego wsparcia.

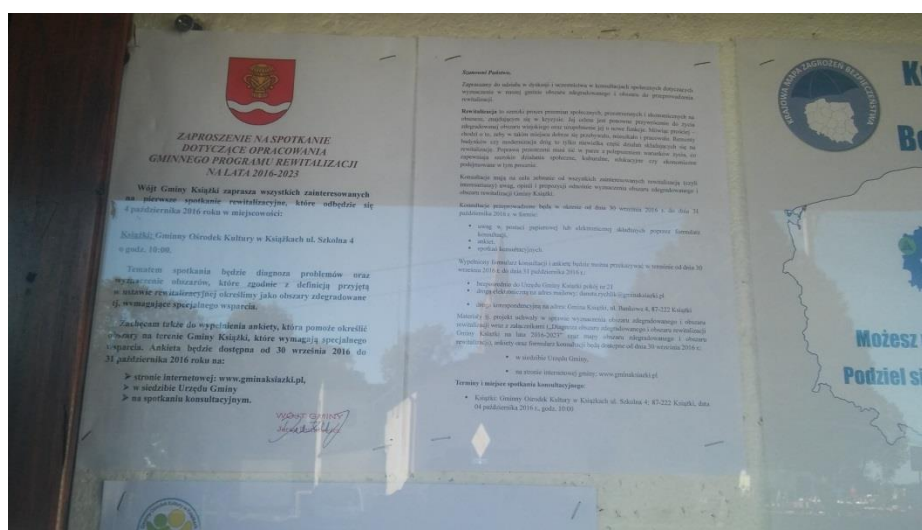
Zachęcam także do wypełnienia ankiety, która pomoże określić obszary na terenie Gminy Książki, które wymagają specjalnego wsparcia. Ankieta będzie dostępna od 30 września 2016 do 31 października 2016 roku na:

- stronie internetowej: www.gminakiazki.pl,
- w siedzibie Urzędu Gminy
- na spotkaniu konsultacyjnym.

*WÓJT GMINY
Jerzy Książki*

Źródło: <http://gm-ksiazki.rbip.mojregion.info>.

Zdjęcie 6. Zaproszenie do udziału w konsultacjach społecznych na tablicy ogłoszeń

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie diagnozowania

I. Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej

Konsultacje społeczne na etapie diagnozy trwały 32 dni kalendarzowe (konsultacje społeczne projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji), podczas których interesariusze mieli możliwość wnoszenia uwag do projektu za pomocą formularza konsultacji społecznych (wzór formularza przedstawia załącznik nr 1 do niniejszego programu).

Formularz uwag był dostępny na stronie <http://www.gminaksiazki.pl>; <http://gm-ksiazki.rbip.mojregion.info>; oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć do Urzędu Gminy. **W trakcie trwania konsultacji nie wpłynął żaden formularz uwag.**

II. Spotkania konsultacyjne

Spotkanie z mieszkańcami odbyło się dnia 4 października 2016 r. W celu ułatwienia zrozumienia prezentowanych treści i odniesienie się do nich, na spotkaniach wykorzystano wizualizację w postaci prezentacji graficznej. Przebieg spotkania wyglądał następująco:

- Powitanie uczestników spotkania,
- Etapy prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji,
- Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją,
- Zasięg obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na mapie,
- Diagnoza obszaru rewitalizacji:
  - a) kryzysowe zjawiska w sferze społecznej,
  - b) kryzysowe zjawiska w pozostałych sferach,
  - c) potencjały obszaru,
  - d) problemy obszaru,
- Dyskusja na temat plusów i minusów danego obszaru, wizji jego rozwoju, celów rozwojowych i przedsięwzięć.

Podczas dyskusji zgłoszono propozycję realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z przebudową dróg gminnych oraz remontem budynku po „Domu Nauczyciela”. Propozycja została uwzględniona i zapisana w programie.

III. Debaty/ warsztaty

Debaty były jednym z elementów spotkania z mieszkańcami. Uczestnicy debaty starali się odpowiedzieć na następujące pytania:

- Jakie są plusy i minusy zamieszkiwania w danej miejscowości – dobre i złe strony tego obszaru?
- Jak dany obszar powinien wyglądać w przyszłości?
- Jakie cele rozwojowe należy postawić?
- Jakie przedsięwzięcia należy podjąć w ramach rewitalizacji aby osiągnąć cele i zrealizować wizję?

Podczas debaty padła propozycja realizacji projektu stworzenia Klubu Seniora. Propozycja została uwzględniona i zapisana w programie.

IV. Ankiety

Podczas konsultacji społecznych projektu uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, przeprowadzono ankietę dotyczącą obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Celem badania było poznanie opinii mieszkańców na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych Gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankietę przeprowadzono także podczas spotkania konsultacyjnego.

Ankieta była dostępna na stronie <http://www.gminaksiazki.pl>; <http://gm-ksiazki.rbip.mojregion.info>; oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełnioną ankietę można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć do Urzędu Gminy.

Łącznie zebrano 25 ankiet. Wzór ankiety stanowi załącznik nr 2. Wyniki przeprowadzonej ankiety przedstawia załącznik nr 3.

Zdjęcie 7. Spotkanie konsultacyjne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, 4 października 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne.

9.4. Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Konsultacje społeczne projektu całego dokumentu zostały zrealizowane w okresie od 24 marca 2017 do 25 kwietnia 2017 roku. Konsultacje zostały ogłoszone dnia 16 marca 2017 na mocy Obwieszczenia Wójta Gminy Książki z dnia 16 marca 2017 w sprawie ogłoszenia konsultacji.

Konsultacje odbyły się przy wykorzystaniu następujących form konsultacji: zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej oraz uwag ustnych, a także spotkanie konsultacyjne.

Aby zapewnić jak największe zaangażowanie społeczne użyto licznych kanałów przekazywania informacji mieszkańcom – interesariuszom rewitalizacji, a mianowicie informacje (zaproszenie/obwieszczenie) o konsultacjach społecznych zostały umieszczone na stronie internetowej Urzędu Gminy (<http://www.gminaksiazki.pl>) oraz na stronie BIP Urzędu Gminy (<http://gm-ksiazki.rbip.mojregion.info>). Informacje umieszczone zostały w miejscach zwyczajowo przyjętych i dostępnych dla mieszkańców, tj. na tablicach ogłoszeń, a także były przekazywane przez osoby zaangażowane w opracowywanie programu.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 8. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy

The screenshot shows the BIP (Buletyn Informacji Publicznej) website of the Książki Gmina. The header includes logos for Fundusze Europejskie, Ministerstwo Rozwoju, and the Kujawsko-Pomorskie Voivodeship. A search bar is visible with the text "Wpisz szukaną frazę". The main content area displays a notice titled "Obwieszczenie z dnia 16 marca 2017 r." with a list of attachments and a table of details. The table shows the notice was added on 13:48, 16.03.2017 by Robert Wilczyński.

**OBWIESZCZENIE
WÓJTA GMINY KSIĄŻKI
z dnia 16 marca 2017 r.**

Na podstawie art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r., poz. 1777 ze zm.) ogłaszam, co następuje:

W dniach od 24 marca 2017 r. do 25 kwietnia 2017 r. odbędą się konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku oraz projektu uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji

- Przewidziano następujące formy konsultacji społecznych:
  - Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej poprzez formularz konsultacji,
  - Zbieranie uwag ustnych,
  - Spotkanie konsultacyjne.
- Wypełniony formularz konsultacji można przekazywać:
  - bezpośrednio do Urzędu Gminy w Książkach, pokój nr 21
  - drogą elektroniczną na adres mailowy: danuta.rychlik@gminaksiazki.pl
  - drogą korespondencyjną na adres: Gmina Książki, ul. Bankowa 4, 87-222 Książki
- Uwagi i pytania prosimy kierować do p. Danuty Rychlik:
  - osobiście w Urzędzie Gminy
  - telefonicznie pod nr tel.: 56 6888167 w. 40
  - drogą elektroniczną na adres mailowy: danuta.rychlik@gminaksiazki.pl
- Miejsca i godziny spotkań konsultacyjnych zostaną podane do wiadomości publicznej w terminie późniejszym, nie później niż 7 dni przed ich rozpoczęciem.
- Informacja o wynikach przeprowadzonych konsultacji zostanie zamieszczona niezwłocznie po zakończeniu konsultacji w Buletynie Informacji Publicznej i na stronie internetowej gminy.

WÓJTA GMINY
Jacek Antkowiak

Źródło: <http://gm-ksiazki.rbip.mojregion.info>.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Zdjęcie 9. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej gminy

Konsultacje społeczne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 r.

Szanowni Państwo,

Zapraszamy do wzięcia udziału w konsultacjach społecznych projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku, a także zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji to wieloletni program działań w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcyjnej, infrastrukturalnej, którego celem jest wypracowanie składu ze stanu krytycznego. Zauważ, że w tym programie przewidziano infrastrukturę oraz projekty społeczne będą mogły obciążać się o dofinansowanie z funduszy unijnych.

Zachęcamy także do wzięcia udziału w konsultacjach społecznych oraz zgłaszania uwag do opracowanego regulaminu wyłaniania i funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji, który stanowi będzie forum współpracy przedsiębiorców mieszkańców z władzami w sprawach dotyczących rewitalizacji.

Konsultacje potrwać od 24 marca 2017 r. do dnia 25 kwietnia 2017 r. W tym czasie zapraszamy do składania uwag i opinii pisemnie, pocztą elektroniczną, telefonicznie lub osobiście.

Wypełniony formularz konsultacji można przekazywać:

- bezpośrednio do Urzędu Gminy Książki pokój nr 21
- drogą elektroniczną na adres mailowy: damara.rychlik@gminakiazki.pl
- drogą korespondencyjną na adres: Gmina Książki, ul. Bankowa 4, 87-222 Książki

Uwagi i pytania prosimy kierować do p. Danyś Rybicki:

- osobiście w Urzędzie Gminy
- telefonicznie pod nr tel: 56 6880167 w 40
- drogą elektroniczną na adres mailowy: damara.rychlik@gminakiazki.pl

Nagrania Sesji Rady Gminy

bip biuletyn informacji publicznej

ePUAP 2

GEOPORTAL
INFOSTRADA
KUJAW I POMORZA

mikroporady.pl
POMOC W ZARZĄDZANIU MIKRO FIRMA

Investuj w naszej
GMINIE

Poziom satysfakcji

z usług Urzędu

[GPR Książki całość](#)

[Formularz konsultacji.doc](#)

[Formularz konsultacji.pdf](#)

[Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji](#)

[Projekt uchwały o Komitecie Rewitalizacji](#)

[Projekt uchwały o przyjęciu GPR](#)

Ten wpis został opublikowany w [Informacja](#) dnia 24 marca 2017. .

Źródło: <http://www.gminakiazki.pl>.

Konsultacje trwały 33 dni kalendarzowe, od 24 marca 2017 do 25 kwietnia 2017. W tym czasie odbyło się spotkanie z mieszkańcami (4 kwietnia 2017), zbierane były uwagi do konsultowanego projektu dokumentu. W ramach konsultacji wpłynęła 1 uwaga odnosząca się do konieczności uszczegółowienia diagnozy obszaru rewitalizacji o dostępne informacje na temat sytuacji na wyznaczonym terenie. Uwaga została uwzględniona.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Formy konsultacji społecznych wykorzystane na etapie diagnozowania

I. Zbieranie uwag w postaci papierowej lub elektronicznej

Formularz uwag był dostępny na stronie <http://www.gminaksiazki.pl>; <http://gm-ksiazki.rbip.moje.region.info>; oraz w siedzibie Urzędu Gminy. Wypełniony formularz konsultacji można było przekazać e-mailem, przesłać pocztą tradycyjną lub dostarczyć do Urzędu Gminy. Do Urzędu nie wpłynęły żadne uwagi. **W ramach konsultacji wpłynęła 1 uwaga odnosząca się do konieczności uszczegółowienia diagnozy obszaru rewitalizacji o dostępne informacje na temat sytuacji na wyznaczonym terenie. Uwaga została uwzględniona.**

II. Spotkania konsultacyjne

Spotkanie z mieszkańcami odbyło się dnia 4 kwietnia 2017 r. Podczas spotkania została przedstawiona prezentacja multimedialna, dzięki której w sposób wizualny zaprezentowano proces powstawania Gminnego Programu Rewitalizacji. Przebieg spotkania wyglądał następująco:

- Powitanie uczestników spotkania,
- Etapy prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji,
- Podstawowe pojęcia związane z rewitalizacją,
- Wizja obszaru po rewitalizacji
- Cele i kierunki działań
- Przedsięwzięcia rewitalizacyjne
- Partycypacja społeczna
- Dyskusja na temat projektu Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Książki do 2025 roku.

Podczas spotkania konsultacyjnego nie wpłynęły żadne uwagi do programu.

Zdjęcie 10. Spotkanie konsultacyjne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku, 4 kwietnia 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne.

9.5. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i monitorowania

Po podjęciu przez Radę Gminy uchwały w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku i pozytywnej ocenie programu przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2016-2020, rozpocznie się etap wdrażania programu i monitorowanie postępów.

Partycypacja społeczna będzie realizowana za pośrednictwem **Komitetu Rewitalizacji**. Na podstawie uchwały zostaną określone zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji, następnie Wójt w drodze zarządzenia powoła Komitet Rewitalizacji. Nabór na członków Komitetu będzie prowadzony w myśl zapisów powołanej uchwały. Będzie to nabór otwarty, każdy interesariusz będzie miał możliwość zgłoszenia się do udziału w pracach Komitetu. Podjęte zostaną również odpowiednie kroki w celu zapewnienia udziału w pracach Komitetu możliwie jak najszerszego grona interesariuszy rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji będzie funkcjonował do zakończenia prac związanych z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji. Sposób działania Komitetu określać będzie regulamin będący załącznikiem do uchwały w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji. **W pracach Komitetu biorą udział przedstawiciele:**

- Mieszkańców obszarów rewitalizacji,
- Przedsiębiorców,
- Rady Gminy,
- Urzędu Gminy.

Komitet Rewitalizacji jest organem **opiniodawczo-doradczym** dla Wójta. Jego zadaniem na etapie wdrażania i monitorowania będzie dostarczanie opinii i stanowisk, które mają pomóc w prawidłowym ukształtowaniu przebiegu procesu rewitalizacji. Na forum Komitetu prowadzone będą dyskusje na temat zaplanowanych w programie rozwiązań, sposobu ich realizacji oraz ewaluacji rewitalizacji. Komitet stanowi organizacyjny łącznik między organami Gminy a pozostałymi interesariuszami rewitalizacji, stanowiąc środek **zapewnienia partycypacyjnego charakteru rewitalizacji**.

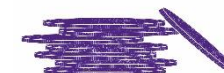
Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie, stanie wdrażania programu i pracach Komitetu Rewitalizacji. W celu zapewnienia każdemu zainteresowanemu dostępu do tych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy konsultowania/informowania:

- Strona internetowa <http://www.gminaksiazki.pl/>
- Biuletyn Informacji Publicznej,
- Zebrania sołeckie,
- Promocja działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez,
- Rozmowy z przedstawicielami mieszkańców – radnymi i sołtysiem.

Rozdział 10. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 25. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu (rok)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹⁷	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Poddziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywat.			
									EFS	EFRR	Inne				
1	2019 – 2022	1. Aktywizacja społeczno-zawodowa osób z obszaru rewitalizacji wykluczonych społecznie bądź zagrożonych wykluczeniem społecznym	S	1. Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej / Gminny Ośrodek Kultury	150 000,00	85	127 500,00	127 500,00	-	22 500,00 (środki własne)	-	11.1	-	-
1	2018 – 2020	2. Szkoła przyszłości w Książkach	S	2. Organizacja zajęć edukacyjnych podnoszących kompetencje kluczowe dla dzieci i młodzieży szkolnej	Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. H. Sienkiewicza w Książkach	724 592,32	95	688 352,32	615 893,09	-	72 459,23 (budżet Państwa) 36 240,00 (środki własne)	-	10.2.	10.2.2	-

¹⁷ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu (rok)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹⁷	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Podziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywat.			
									EFSS	EFRR	Inne				
1	2019 – 2020	3. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycja I	S	3. Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, w tym osób starszych	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	50 000,00	85	42 500,00	42 500,00	-	7 500,00 (środki własne)	-	11.1	-	-
1	2020 – 2021	4. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycja II	S	3. Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, w tym osób starszych	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	50 000,00	85	42 500,00	42 500,00	-	7 500,00 (środki własne)	-	11.1	-	-
1	2021 – 2022	5. Realizacja działań aktywizacji społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki w zaadaptowanym na te	S	3. Działania w zakresie integracji i aktywizacji społecznej dla osób	Gminny Ośrodek Pomocy społecznej /Gminny Ośrodek Kultury	50 000,00	85	42 500,00	42 500,00	-	7 500,00 (środki własne)	-	11.1	-	-

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa)	Termin realizacji projektu (rok)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu ¹⁷	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Podmiot/y realizujący/e projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				Działanie SZOOP RPO	Podziałanie SZOOP RPO	Zintegrowanie
							%	zł	Środki publiczne			Środki prywat.			
									EFS	EFRR	Inne				
		cele lokalu – „Domu Nauczyciela” – edycja III		wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem, w tym osób starszych											
1	2018 – 2019	6. Adaptacja lokalu – „Domu Nauczyciela” na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki wraz z przebudową dróg gminnych w celu poprawy dostępności do rewitalizowanego obszaru	PF	4. Adaptacja lokalu na cele aktywizacji społecznej i zawodowej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w miejscowości Książki 5. Przebudowa dróg gminnych na terenie miejscowości Książki	Gmina Książki	1 307 883,83	85%	1 111 701,25	-	1 111 701,25	196 182,58	-	7.1.	-	1,3,4,5

Źródło: Opracowanie na podstawie zgłoszonych fiszek projektowych

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Obszar rewitalizacji (nr/nazwa) ¹⁸	Termin realizacji projektu	Typ przedsięwzięcia ¹⁹	Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	Szacowana wartość przedsięwzięcia (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
					EFS	EFRR	Inne	
1	2018	PF	Utworzenie parku wiejskiego przyrodniczo – edukacyjnego „Park Miodowy”	129 063,86	-	-	82 123,33 (PROW) 46 940,53 (środki własne)	-
1	2018	T	Zakup pomp do stacji uzdatniania wody oraz przeniesienie zasilania energetycznego ze starej Stacji uzdatniania wody do nowej	37 800,00	-	-	37 800,00 (środki własne)	-
1	2024-2025	T	Wymiana sieci wodociągowej na odcinku o długości 800 mb	80 000,00	-	-	80 000,00 (środki własne)	-
1	2024–2025	T	Przebudowa odcinka kanalizacji o długości 180 m	36 000,00	-	-	36 000,00 (środki własne)	-
1	2018 - 2019	PF/T	Rozwój infrastruktury kulturalnej w miejscowości Książki	185 660,60	-	-	118 080,14 (PROW) 67 580,46 (środki własne)	-

¹⁸ 1 – Miliszewy, 2 – Elgiszewo.

¹⁹ S – społeczny, G-gospodarczy, Ś – środowiskowy, PF – przestrzenno-funkcjonalny, T - techniczny

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Rozdział 11. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Działania rewitalizacyjne, aby były skuteczne muszą być odpowiednio zarządzane. Jest to niezbędne w celu uzyskania oczekiwanych efektów, a więc realizacji określonych przedsięwzięć umożliwiających zniwelowanie zdiagnozowanych problemów.

W myśl art. 3 ust. 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy, stanowią jej zadania własne. Wszelkie koszty związane z zarządzaniem programem będą pokrywane z budżetu gminy.

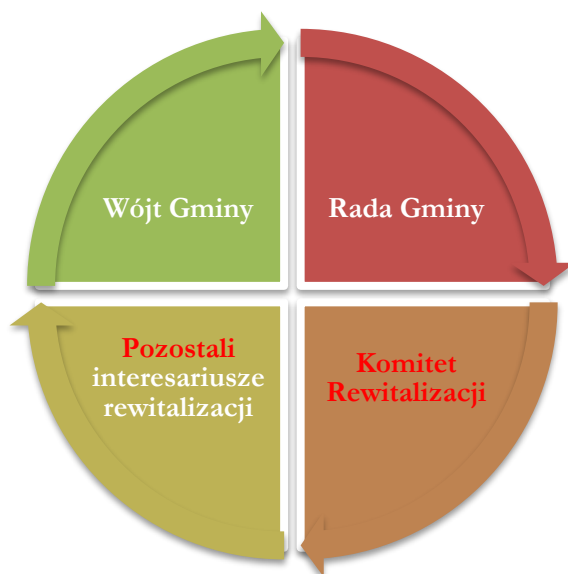
Jednym z kluczowych czynników sukcesu programu rewitalizacji jest sprawna koordynacja działań i sprawny przepływ informacji pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w jego realizację. Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne zostały opisane we wcześniejszych rozdziałach.

Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji główne podmioty, na których spoczywa obowiązek sprawnego przygotowania i wdrożenia programu to:

- Wójt Gminy Książki,
- Rada Gminy w Książkach,
- Komitet Rewitalizacji.

W pracach nad realizacją rewitalizacji, aby mogła być ona kompleksowa i w pełni odpowiadać na potrzeby społeczne muszą również uczestniczyć interesariusze rewitalizacji.

Schemat 7. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne.

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Tabela 26. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Wójt Gminy Książki	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie gminnego programu rewitalizacji, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji, ▪ Ogłaszanie informacji o podjęciu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ▪ Ogłaszanie informacji o podjęciu uchwały w sprawie uchwalenia gminnego programu rewitalizacji, ▪ Występowanie do instytucji wskazanych w art. 17 ustawy o rewitalizacji o zaopiniowanie projektu gminnego programu rewitalizacji, ▪ Prowadzenie konsultacji społecznych, ▪ Powołanie w drodze zarządzenia Komitetu Rewitalizacji, ▪ Zapewnienie obsługi organizacyjnej Komitetu Rewitalizacji, ▪ Złożenie wniosku do Rady Gminy o ustalenie Specjalnej Strefy Rewitalizacji (fakultatywnie).
Rada Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyznaczenie w drodze uchwały obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, ▪ Zatwierdzenie i uchwalenie gminnego programu rewitalizacji, ▪ Uchwalenie zasad wyznaczania składu i zasad działania Komitetu Rewitalizacji, ▪ Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w gminnym programie rewitalizacji, służących realizacji zadań własnych Gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej Gminy, ▪ Uchwalanie zmian gminnego programu rewitalizacji, ▪ Podjęcie uchwały o uchyleniu gminnego programu rewitalizacji w całości lub w części w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.
Komitet Rewitalizacji	<p>Stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami Gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni rolę opiniodawczo-doradczą Wójta.</p> <p>Zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji zapewniające wylanianie przez interesariuszy ich przedstawicieli, określi w drodze uchwały Rada Gminy w terminie nie dłuższym niż 3 miesiące, licząc od dnia uchwalenia gminnego programu rewitalizacji.</p>

Źródło: Opracowanie własne.

Koordynatorem całego procesu rewitalizacji będzie pracownik Urzędu, posiadający doświadczenie niezbędne do realizacji tego zadania. Pracownik ten będzie odpowiedzialny za wsparcie wszystkich powyższych organów w realizacji ich zadań związanych z rewitalizacją.

Tabela 27. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji

Podmiot	Zadania
Koordynator – pracownik Urzędu Gminy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu, ▪ Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek Gminy oraz strony społecznej, ▪ Współpraca z Komitetem Rewitalizacji w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem i oceną rewitalizacji, ▪ Przygotowywanie w uzasadnionych przypadkach projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów, ▪ Promocja programu, ▪ Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu, ▪ Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów, ▪ Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu, ▪ Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy Książki w zakresie realizacji programu.

Źródło: Opracowanie własne.

Wdrażanie gminnego programu rewitalizacji wymaga zaangażowania lokalnych partnerów z sektora: publicznego, społecznego i gospodarczego. Realizacja niniejszego programu wiąże się z udziałem podmiotu zarządzającego i koordynującego poszczególne działania (pracownika Urzędu Gminy) także w procesie monitoringu i oceny programu (przede wszystkim zapewnienie zgodności z harmonogramem realizacji programu rewitalizacji).

Głównym zadaniem wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji jest ukierunkowanie, kontrolowanie i ocena z punktu widzenia zapewnienia pełnej spójności z dokumentami strategicznymi. Jest to wyjątkowo istotne z uwagi na znaczenie realizacji programu dla sprawnej implementacji pozostałych instrumentów rozwoju gminy, a także np. dla możliwości pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych i innych.

11.1. System informacji i promocji

Działania informacyjne i promocyjne są nierozdzielnie związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń o wszelkich sprawach związanych z rewitalizacją,
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych.

Dzięki tak zorganizowanej informacji i promocji społeczność lokalna zyska możliwość aktywnego udziału w tworzeniu wizji obszaru zdegradowanego po rewitalizacji, współdecydowania o kształcie zmian oraz kontroli społecznej nad procesem realizacji programu. Stosowane instrumenty informacji i promocji programu rewitalizacji w powiązaniu z zaawansowanymi metodami partycypacji, takimi jak współdecydowanie, aktywne uczestnictwo w projektach czy kontrola obywatelska przyczynią się do wyłonienia na obszarach rewitalizacji lokalnych liderów.

Wszelkie formy partycypacji społecznej, w połączeniu z formami informacji i promocji, mają na celu pobudzenie i aktywizację społeczności na rzecz rozwoju lokalnego z wykorzystaniem posiadanej wiedzy i doświadczenia wszystkich interesariuszy, tak aby wszelkie podejmowane działania prowadziły do urzeczywistnienia wizji obszaru po rewitalizacji.

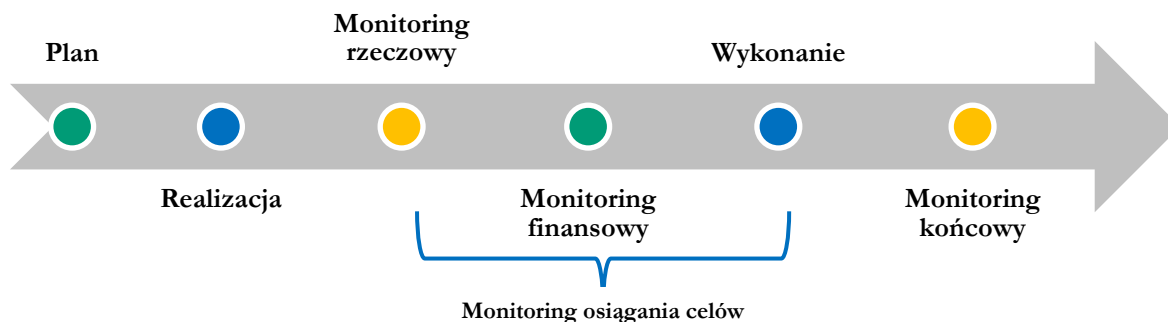
Rozdział 12. System monitoringu, oceny skuteczności działań i system wprowadzania zmian

12.1. System monitoringu i oceny skuteczności działań

Monitoring stanowi integralną część zarządzania i ewaluacji postępów programu rewitalizacji, zapewniającą prawidłowość jego realizacji. Zgodnie z zapisami art. 22 Ustawy o rewitalizacji gminny program rewitalizacji podlega ocenie stopnia realizacji dokonywanej przez Wójta co najmniej raz na trzy lata. Ocena sporządzona przez Wójta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie Biuletynu Informacji Publicznej.

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiąganych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą **trzy** formy monitoringu: monitorowanie postępu prac, monitorowanie środków finansowych projektu **oraz monitorowanie osiągnięcia celów rewitalizacji**.

Schemat 8. Formy monitoringu

Źródło: Opracowanie własne

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągania założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami programu rewitalizacji.

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring osiągnięcia celów rewitalizacji będzie polegał na monitorowaniu czy założone cele rewitalizacji są osiągnięte tzn. czy problemy będące podstawą wyznaczenia obszaru rewitalizacji ulegają zmniejszeniu lub rozwiązaniu. W tym celu zgodnie z „Zasadami programowania..” raz na 2 lata Gmina będzie przekazywała do IZ RPO sprawozdanie zawierające informacje o zmianie stanu kryzysowego, na podstawie którego wskazano obszar rewitalizacji (w tym informacje o wskaźnikach będących podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego). Sprawozdanie będzie określać zarówno bazowe, jak i aktualne wartości wskaźników/kryteriów wyznaczających obszar rewitalizacji oraz porównanie ich z założonymi wartościami poszczególnych wskaźników, planowanych do osiągnięcia na koniec realizacji procesu rewitalizacji, określonych w niniejszym programie w rozdziale 6, w tabeli „Wskaźniki dla celu rewitalizacji”.

Dane do przygotowywania sprawozdania będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Wąbrzeźnie i Głównego Urzędu Statystycznego. Przygotowywane będą również dla IZ RPO sprawozdania kwartalne dotyczące osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu z SZOOP RPO WK-P w odniesieniu do realizowanych projektów. Dane do przygotowywania tych sprawozdań będą pozyskiwane z dokumentacji dotyczącej danego projektu. Podmiotem odpowiedzialnym za monitorowanie osiągnięcia celów będzie wyznaczony pracownik Urzędu Gminy. Zadaniem tego pracownika będzie zdawanie Wójtowi Gminy corocznych raportów z realizacji programu rewitalizacji. Będą one składane na koniec pierwszego kwartału następującego po danym roku kalendarzowym, za który jest sporządzany raport. Taki raport będzie zawierał informacje o zadaniach zaplanowanych na dany rok, które udało się zrealizować, o trudnościach i problemach jakie wystąpiły podczas wdrażania programu wraz z propozycją ich uniknięcia w przyszłości, plan działań na kolejny rok, aktualne wartości wskaźników celu rewitalizacji oraz fakultatywnie propozycje zmian programu. Dane do przygotowywania raportu będą pozyskiwane z odpowiednich referatów Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy, a także z Powiatowego Urzędu Pracy w Wąbrzeźnie oraz Komendy Powiatowej Policji w Wąbrzeźnie i Głównego Urzędu Statystycznego. W sytuacji gdy z 2 kolejnych raportów będzie wynikało, że sytuacja na obszarze rewitalizacji nie ulega poprawie (nie poprawiają się wartości badanych wskaźników), podjęte zostaną odpowiednie działania celem wprowadzenia stosownych zmian w programie rewitalizacji. Propozycję zmian w programie rewitalizacji przygotuje pracownik Urzędu Gminy w porozumieniu z Wójtem. Następnie zostaną przeprowadzone konsultacje społeczne zmian programu ze wszystkimi grupami interesariuszy. Zmieniony program w wersji po konsultacjach zostanie przedłożony Radzie Gminy Książki celem uchwalenia.

12.2. System wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Ze względu na cel i charakter gminny program rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

- Zmiana aktualnych warunków sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy,
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów kryzysowych,

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

- Wzrost bądź spadek poziomu zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania,
- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu Gminy oraz dostępności środków zewnętrznych.

Zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji, w przypadku stwierdzenia, że gminny program rewitalizacji wymaga zmiany, Wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię Komitetu Rewitalizacji. Zmiana gminnego programu rewitalizacji następuje w trybie, w jakim został on uchwalony.

Zmiana gminnego programu rewitalizacji wymaga uzyskania opinii oraz przeprowadzania konsultacji społecznych jeżeli dotyczy:

- Przedsięwzięć zawartych na liście podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- Zmiany uchwały w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji (w przypadku gdy Strefa została ustanowiona).

Procedura wprowadzania zmian do gminnego programu rewitalizacji:

1. Rada Gminy z własnej inicjatywy lub na wniosek Wójta, po uzyskaniu opinii Komitetu Rewitalizacji podejmuje uchwałę o przystąpieniu do zmiany gminnego programu rewitalizacji
2. Wójt ogłasza informację o przystąpieniu do zmiany gminnego programu rewitalizacji
3. Przygotowanie projektu zmiany gminnego programu rewitalizacji
4. Konsultacje społeczne projektu zmiany gminnego programu rewitalizacji (jeśli zmiana dot. listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub wymaga zmiany uchwały o Specjalnej Strefie Rewitalizacji)
5. Wniosek o zaopiniowanie projektu zmiany gminnego programu rewitalizacji do podmiotów wymienionych w art. 17 ustawy o rewitalizacji (jeśli zmiana dot. listy podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub wymaga zmiany uchwały o Specjalnej Strefie Rewitalizacji)
6. Uchwała Rady Gminy o przyjęciu zmiany gminnego programu rewitalizacji

Rozdział 13. Wykaz ocen i opinii oraz niezbędnych zmian

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko projekt Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku został przedłożony Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Bydgoszczy celem uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a także Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu.

Projekt dokumentu został wysłany również do zaopiniowania do innych instytucji i organizacji.

13.1 Opinia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska

W piśmie nr WOO.410.225.2017.SZ z dnia 29 maja 2017 roku otrzymanym od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy uzgodniono odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku”, gdyż nie spowoduje on znaczącego oddziaływania na środowisko.

13.2 Opinia Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy w piśmie nr NNZ.9022.1.244.2017 z dnia 24 maja 2017 roku pozytywnie zaopiniował projekt dokumentu pn. „Gminny Program Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku”. Uzgodniono odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko „Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku”, gdyż nie spowoduje on znaczącego oddziaływania na środowisko.

13.3 Wykaz niezbędnych opinii

Projekt niniejszego dokumentu został przekazany do wskazanych poniżej instytucji i organizacji celem wydania opinii odnośnie zgodności programu w adekwatnych dla danych podmiotów zakresach:

1. Zarząd Powiatu Wąbrzeskiego – w zakresie zgodności ze strategią rozwoju powiatu,
2. Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa,
3. Wojewoda Kujawsko-Pomorski – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. O gospodarce nieruchomościami,
4. właściwe organy wojskowe, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
5. Komendant Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Wąbrzeźnie – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,

6. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Bydgoszczy właściwą gminną komisję urbanistyczno-architektoniczną,
7. operatorzy sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych
8. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Bydgoszczy – w zakresie form ochrony przyrody.
9. Wojewódzki Konserwator Zabytków – w zakresie form ochrony zabytków
10. Dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku – w zakresie zagospodarowania obszarów szczególnego zagrożenia powodzią
11. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu – w zakresie nieruchomości Skarbu Państwa będących w trwałym zarządzie tego Gospodarstwa

Uwagi zgłoszone w przedstawionych przez powyższe podmioty opiniach zostały uwzględnione w programie rewitalizacji oraz będą brane pod uwagę na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć.

13.4 Wykaz niezbędnych zmian

Zaplanowane w niniejszym programie przedsięwzięcia i projekty nie są związane z koniecznością wprowadzania zmian w innych obowiązujących na terenie Gminy Książki dokumentach. Zmiany nie wymaga obowiązujący Plan zagospodarowania - Uchwała Nr IV/23/98 Rady Gminy w Książkach z dnia 29 grudnia 1998 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Książki w części wsi Książki. Zgodnie z powyższym obszar wskazany do rewitalizacji to teren przeznaczony pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne.

13.5 Ochrona zabytków

Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, badania konserwatorskie i restauratorskie, a także inne działania, które mogłyby prowadzić do naruszenia lub zmiany wyglądu obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków będą prowadzone zgodnie z wymogami odrębnych przepisów dotyczących ochrony zabytków.

W przypadku obiektów i terenów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przed planowanymi pracami polegającymi m. in. na remoncie, budowie, modernizacji, iluminacji świetlnej, zagospodarowaniu terenu oraz rewaloryzacji parków skwerów zieleni, Gmina każdorazowo wystąpi do Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o zalecenia konserwatorskie. Wskazane prace będą prowadzone zgodnie z wymogami odrębnych przepisów dotyczących ochrony zabytków.

Załączniki

Załącznik 1. Formularz konsultacji

FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

dotyczących wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie
Gminy Książki

Gmina Książki, dnia .....2016 r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Imię i nazwisko: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny: .....

Telefon/ e-mail: .....

1. Uwagi do projektu uchwały:

LP.	CZĘŚĆ DOKUMENTU, KTÓREGO DOTYCZY UWAGA (numer strony, rozdział, paragraf, ustęp, punkt)	TREŚĆ PROPONOWANEJ UWAGI	UZASADNIENIE

Wyrażam zgodę na gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie moich danych osobowych, zbieranych w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu programu współpracy zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2135).

.....
czytelny podpis

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Załącznik 2. Kwestionariusz ankiety

Ankieta dotycząca obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Książki

Szanowni Państwo!

Prosimy o udzielenie odpowiedzi na pytania z poniższej ankiety. Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych problemów, czynników i zjawisk kryzysowych występujących na obszarach zdegradowanych gminy oraz potrzeb i oczekiwanych działań w zakresie rewitalizacji, mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze. Ankieta jest całkowicie anonimowa. Wyniki ankiety będą gromadzone i wykorzystywane przez firmę Dorfin Grant Thornton w celu opracowywania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?
  - a. Bardzo dobrze
  - b. Dobrze
  - c. Ani dobrze ani źle
  - d. Źle
  - e. Bardzo źle

2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny korzystają z poniższych usług?

	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna				
Edukacja podstawowa				
Zajęcia pozalekcyjne				
Podstawowa opieka zdrowotna				
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze				
Sport i rekreacja				
Rozrywka				
Dostęp do Internetu				

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
  - a. Alkoholizm
  - b. Narkomania
  - c. Bezrobocie
  - d. Wiele rodzin mających problemy w sprawach opiekuńczo-wychowawczych
  - e. Wiele osób starszych/chorych, które nie mają zapewnionej opieki
  - f. Przemoc w rodzinie
  - g. Duża liczba osób żyjących w ubóstwie
  - h. Zakłócanie porządku publicznego/bójki/rozboje
  - i. Brak miejsca do uprawiania sportu/rekreacji
  - j. Brak miejsc z atrakcyjną ofertą kulturalną

- k. Niska aktywność lokalnej społeczności
l. Inne .....
4. Największe problemy w sferze gospodarczej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- a. Brak miejsc pracy
  - b. Brak terenów inwestycyjnych/miejsc do prowadzenia działalności gospodarczej
  - c. Brak wsparcia dla przedsiębiorców
  - d. Brak dobrego dojazdu do miejscowości
  - e. Duża konkurencja lepiej rozwiniętych sąsiednich miejscowości/gmin
  - f. Inne .....
5. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- a. Brak infrastruktury społecznej typu:
    - świetlica wiejska
    - biblioteka
    - dom kultury
  - b. Brak infrastruktury sportowej typu:
    - boisko sportowe
    - siłownia zewnętrzna
  - c. Nielad architektoniczny (brzydkie, przypadkowe budownictwo)
  - d. Brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
  - e. Niedostatecznie rozwinięta lub brak sieci kanalizacyjnej
  - f. Brak lub zbyt mało przydomowych oczyszczalni ścieków
  - g. Brak dbałości mieszkańców o otoczenie ich posesji
  - h. Zły stan dróg
  - i. Brak lub niedostateczna ilość połączeń komunikacyjnych
  - j. Brak dostępu do dobrej jakości łącza internetowego (sieci światłowodowej)
  - k. Inne .....
6. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.
(Proszę zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)
- a. Dzikie wysypiska
  - b. Zanieczyszczenie powietrza (przez ruch samochodowy, tradycyjne piece grzewcze)
  - c. Niewłaściwa gospodarka odpadami
  - d. Niska świadomość ekologiczna
  - e. Inne .....
7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

METRYCZKA

1. Płeć

- a. Mężczyzna   b. Kobieta

2. Wiek:

- a. Do 18 lat
b. Od 18 do 24 lat
c. Od 25 do 29 lat
d. Od 30 do 39 lat
e. Od 40 do 49 lat
f. Od 50 do 59 lat
g. 60 lat i więcej

3. Wykształcenie:

- a. Podstawowe
b. Gimnazjalne
c. Ponadgimnazjalne
d. Wyższe

4. Reprezentowany sektor:

- a. Rolnictwo
b. Przemysł
c. Usługi
d. Administracja
e. Uczeń
f. Emeryt
g. Bezrobotny

5. Miejsce zamieszkania:

.....

Dziękujemy za udzielenie odpowiedzi!

Załącznik 3. Wyniki ankietyzacji mieszkańców

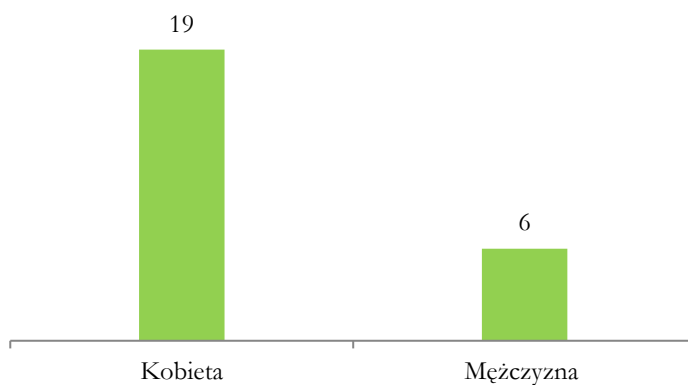
Wyniki badania ankietowego realizowanego podczas konsultacji społecznych w okresie od 30 września 2016 r. do 31 października 2016 r. na terenie Gminy Książki.

W okresie realizacji konsultacji społecznych na terenie Gminy Książki otrzymano łącznie 25 ankiet (w wersji papierowej lub elektronicznej). Kwestionariusz ankiety zawierał zarówno pytania zamknięte z gotową kafeterią odpowiedzi, jak i pytania otwarte, w których respondenci udzielali odpowiedzi własnymi słowami.

Dane metryczkowe

W badaniu ankietowym wzięło udział łącznie 25 osób z miejscowości położonych na terenie Gminy Książki. W badanej grupie znalazło się 19 kobiet i 6 mężczyzn.

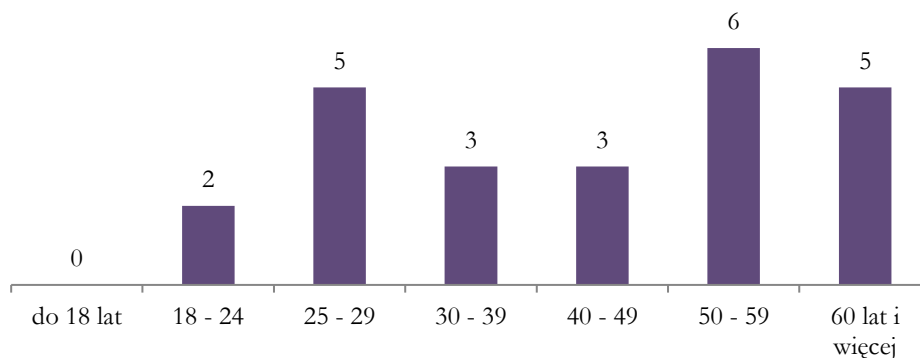
Wykres 7. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).

Źródło: Opracowanie własne.

Respondenci biorący udział w badaniu reprezentowali różne kategorie wiekowe.

Wykres 8. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).

Źródło: Opracowanie własne.

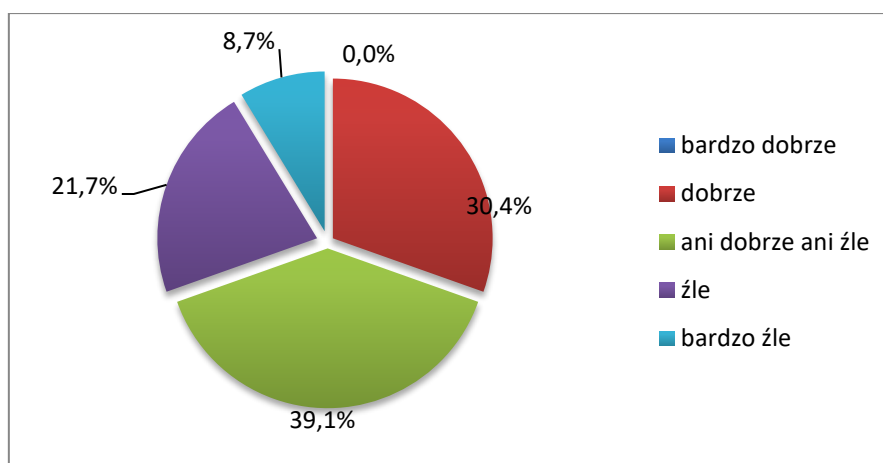
Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej, w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Opinie w badaniu ankietowym wyraziły osoby deklarujące różny poziom wykształcenia: podstawowe (1 osoba), ponadgimnazjalne (13 osób), wyższe (9 osób). 2 osoby nie wskazały poziomu wykształcenia. Ankietowani reprezentowali w zdecydowanej większości sektor administracji (17 osób), 2 osoby reprezentowały przemysł (1 osoba) i usługi (1 osoba). Ponadto w badaniu wzięło udział 5 emerytów.

1. Jak ocenia Pan(i) jakość życia w swoim miejscu zamieszkania?

Osoby biorące udział w badaniu jakość życia w swoim miejscu zamieszkania oceniły zarówno na średnim lub złym jak i dobrym poziomie – 39,1% respondentów udzieliła odpowiedzi „ani dobrze, ani źle”, odpowiedzi „dobrze” udzieliło 30,4% badanych, natomiast odpowiedzi „źle” udzieliło 21,7 % osób biorących udział w badaniu. Ponadto 8,7% badanych bardzo źle ocenia jakość swojego życia, żadna z badanych osób nie wskazała odpowiedzi „bardzo dobrze”.

Wykres 9. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania (udział procentowy odpowiedzi)

Źródło: Opracowanie własne.

2. Gdzie Pan(i) i członkowie Pana(i) rodziny korzystają z poniższych usług?

Dostęp osób ankietowanych do poszczególnych usług jest bardzo zróżnicowany. Poszczególni badani deklarowali, że korzystają w większości z usług takich jak podstawowa opieka zdrowotna, sport i rekreacja, rozrywka oraz dostępu do Internetu w swoim miejscu zamieszkania. Spora część badanych deklaruje dostęp do rozrywki (36,8%) czy sportu i rekreacji (25%) poza gminą. Co istotne wszyscy respondenci mają dostęp do Internetu w miejscu zamieszkania. Badani respondenci deklarowali również w zdecydowanej większości, że nie korzystają z takich usług jak: opieka przedszkolna, edukacja podstawowa czy zajęcia pozalekcyjne, a jeśli korzystają to również w miejscu zamieszkania. Duży odsetek (42,9%) korzysta również z usług rehabilitacyjno-opiekuńczych.

Tabela 28. Lokalizacja korzystania z usług (liczba wskazań)

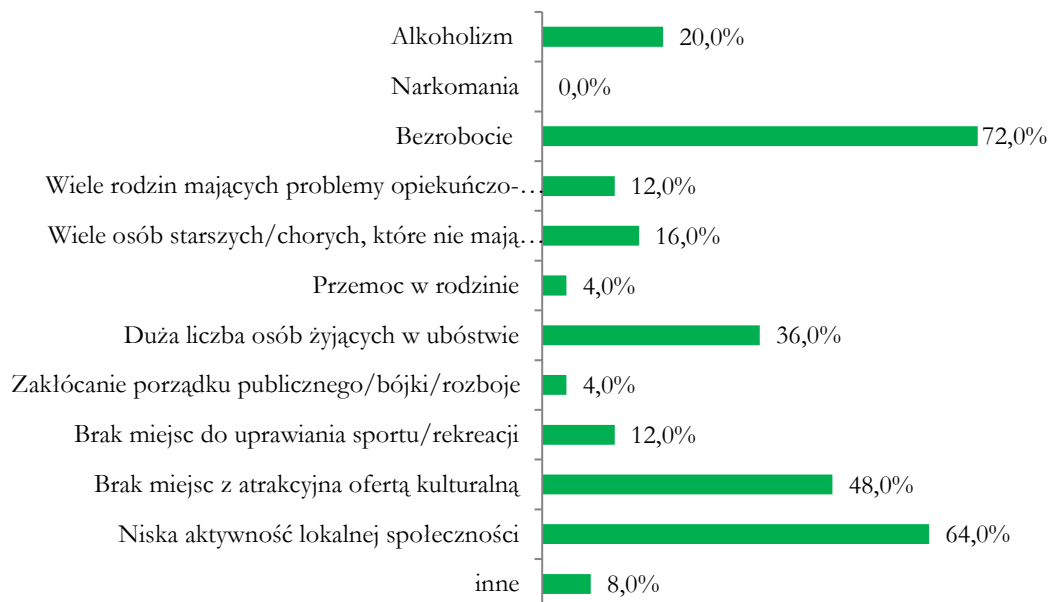
	W miejscu zamieszkania	W innej miejscowości w gminie	Poza gminą	Nie korzystam
Opieka przedszkolna	15%	0%	5%	80%
Edukacja podstawowa	36,8%	0%	0%	63,2%
Zajęcia pozalekcyjne	26,3%	0%	5,3%	68,4%
Podstawowa opieka zdrowotna	75%	4,2%	20,8%	0%
Usługi rehabilitacyjno-opiekuńcze	42,9%	0%	4,8%	52,4%
Sport i rekreacja	55%	5%	25%	15%
Rozrywka	52,6%	5,3%	36,8%	5,3%
Dostęp do Internetu	100%	0%	0%	0%

Źródło: Opracowanie własne.

3. Największe problemy społeczne w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największymi problemami na terenie Gminy, jakie zostały dostrzeżone przez ankietowanych są bezrobocie – 72% osób wskazało tę problem oraz niska aktywność lokalnej społeczności (64%). W dalszej kolejności za problematyczne zostały uznane takie kwestie jak: brak obiektów z interesującą ofertą kulturalną, duża liczba osób żyjących w ubóstwie i alkoholizm. Zwrócono również uwagę na problem wielu starszych, chorych osób które nie mają zapewnionej opieki.

Wykres 10. Największe problemy społeczne na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi)

Źródło: Opracowanie własne.

4. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

Największymi problemami w sferze przestrzenno-technicznej w miejscu zamieszkania respondentów jest zły stan dróg – 96% badanych udzieliło odpowiedzi dotyczących tego aspektu oraz problemy komunikacyjne, które zostały wskazane przez 52% ankietowanych.

Wykres 11. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi)

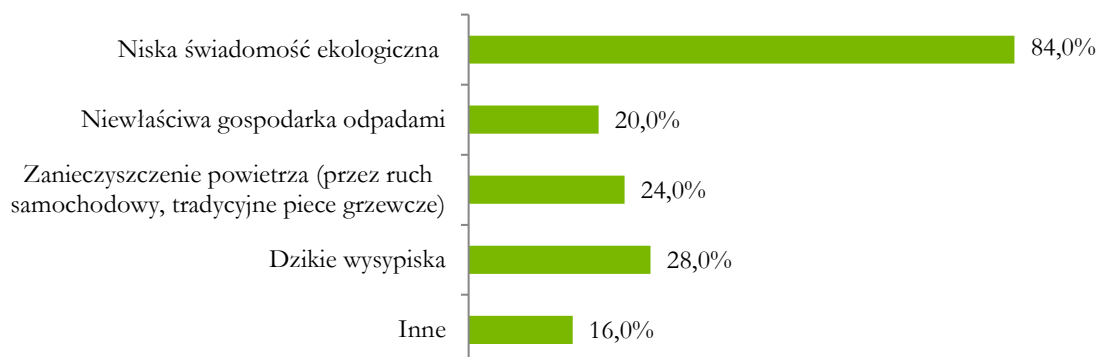

Źródło: Opracowanie własne.

5. Największe problemy w sferze środowiskowej w Pana(i) miejscu zamieszkania.

W sferze środowiskowej ankietowani zwrócili uwagę głównie na niską świadomość ekologiczną mieszkańców gminy – 84% odpowiedzi. Jako problemy na danym obszarze zostały wskazane także dzikie wysypiska, niewłaściwa gospodarka odpadami oraz zanieczyszczenia powietrza.

Wykres 12. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi)

Źródło: Opracowanie własne.

7. Czego według Pana(i) najbardziej potrzeba w Pana(i) miejscu zamieszkania, aby stało się ono bardziej przyjazne dla mieszkańców i mogło się lepiej rozwijać?

Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wskazały szereg różnego rodzaju potrzeb w ich miejscu zamieszkania. W odpowiedziach respondentów przeważały kwestie związane z infrastrukturą techniczną.

Do najważniejszych potrzeb społecznych zaliczono:

- Organizacja zajęć świetlicowych dla dzieci i młodzieży (prowadzonych przez wykwalifikowaną kadre)
- Rozwój usług związanych z kulturą i rozrywką
- Stworzenie miejsc pracy, w szczególności dla ludzi młodych

Potrzeby związane z infrastrukturą techniczną:

- Budowa/modernizacja obiektów infrastruktury społecznej – świetlic wiejskich, miejsc spotkań i integracji mieszkańców, centrum handlowe, centrum rozrywki dla dzieci.
- Stworzenie placu targowego ze stoiskami, umożliwienie dostępu do sklepów
- Poprawa infrastruktury drogowej – remonty i modernizacje dróg, oświetlenie dróg, budowa ścieżek pieszo-rowerowych i chodników, które poprawiłyby bezpieczeństwo pieszych
- Budowa infrastruktury technicznej – budowa gazociągu
- Zwiększenie liczby połączeń komunikacji publicznej, które umożliwią mieszkańcom większą mobilność
- Poprawa czystości wokół akwenów wodnych, jezior – wdrożenie działań mających na celu dbanie o środowisko
- Dotacje z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska dot. wymiany instalacji grzewczych

Załącznik 4. Formularz konsultacji II

FORMULARZ KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

dotyczący projektu Gminnego Programu Rewitalizacji

Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku oraz Komitetu Rewitalizacji

....., dnia .....2017 r.

CZĘŚĆ I - DANE UCZESTNIKA KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Imię i nazwisko: .....

Nazwa organizacji: .....

Adres korespondencyjny: .....

Telefon/ e-mail: .....

2. Uwagi do projektu uchwały:

LP.	CZĘŚĆ DOKUMENTU, KTÓREGO DOTYCZY UWAGA (ROZDZIAŁ, PUNKT)	TREŚĆ PROPONOWANEJ UWAGI	UZASADNIENIE

Wyrażam zgodę na gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie moich danych osobowych, zbieranych w celu przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących projektu programu współpracy zgodnie z Ustawą z dnia 29 sierpnia 1997r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2015 r., poz. 2135).

.....
czytelny podpis

Projekt jest realizowany przy współfinansowaniu ze środków Unii Europejskiej,
w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020

Spis tabel

Tabela 1. Liczba mieszkańców w sołectwach Gminy Książki (stan na 31.12.2015)	14
Tabela 2. Wyniki egzaminu szóstoklasisty w SP im H. Sienkiewicza w Książkach z lat 2013-2015	17
Tabela 3. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015 – część humanistyczna	18
Tabela 4. Wyniki egzaminu gimnazjalnego w latach 2013-2015 – część matematyczno-przyrodnicza	18
Tabela 5. Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	23
Tabela 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	23
Tabela 7. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	24
Tabela 8. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na danym obszarze	24
Tabela 9. Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	25
Tabela 10. Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	25
Tabela 11. Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym	26
Tabela 12. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na danym obszarze	26
Tabela 13. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	27
Tabela 14. Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	27
Tabela 15. Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	28
Tabela 16. Wskaźniki występowania stanu kryzysowego w sferze społecznej na danym obszarze	28
Tabela 17. Sołectwo Książki – negatywne zjawiska w innych sferach	30
Tabela 18. Powierzchnia i ludność Gminy Książki objęta rewitalizacją	32
Tabela 19. Sołectwo Książki – cel rewitalizacji: rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjach	35
Tabela 20. Sołectwo Książki – Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	35
Tabela 21. Wskaźniki dla celu rewitalizacji	48
Tabela 22. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne	50
Tabela 23. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne	55
Tabela 24. Powiązanie projektów rewitalizacyjnych ze zdiagnozowanymi problemami	58
Tabela 25. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe	72
Tabela 26. Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji	77
Tabela 27. Najważniejsze zadania podmiotu koordynującego działania w programie rewitalizacji	78
Tabela 28. Lokalizacja korzystania z usług (liczba wskazań)	91

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wiekowa w Gminie Książki (stan na 31.12.2015 r.).....	15
Wykres 2. Struktura bezrobocia w Gminie Książki w 2015 r. (liczba osób).....	16
Wykres 3. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym	16
Wykres 4. Struktura wieku i płci w Książkach w 2015 r.	37
Wykres 5. Struktura bezrobocia w Książkach i obszarze rewitalizacji w 2015 r.	38
Wykres 6. Osoby prowadzący działalność gospodarczą na terenie sołectwa Książki w latach 2012 - 2015	39
Wykres 7. Płeć osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).	89
Wykres 8. Wiek osób biorących udział w badaniu ankietowym (liczba wskazań).....	89
Wykres 9. Ocena jakości życia w miejscu zamieszkania (udział procentowy odpowiedzi)	90
Wykres 10. Największe problemy społeczne na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi)	91
Wykres 11. Największe problemy w sferze przestrzenno-technicznej na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).....	92
Wykres 12. Największe problemy środowiskowe na danym obszarze (udział procentowy odpowiedzi).....	92

Spis schematów

Schemat 1. Proces rewitalizacji.....	5
Schemat 2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na obszarze Gminy Książki	7
Schemat 3. Efekty procesu rewitalizacji.....	45
Schemat 4. Cel, kierunki działań i przedsięwzięcia	47
Schemat 5. Projekty zintegrowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji	57
Schemat 6. Interesariusze rewitalizacji	62
Schemat 7. Podmioty uczestniczące w realizacji programu rewitalizacji.....	76
Schemat 8. Formy monitoringu	80

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. Gminny Ośrodek Kultury w Książkach.....	40
Zdjęcie 2. Lokal „Dom Nauczyciela”	40
Zdjęcie 3. Droga łącząca ulicę Północną.....	41
Zdjęcie 4. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej gminy	64
Zdjęcie 5. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy	65
Zdjęcie 6. Zaproszenie do udziału w konsultacjach społecznych na tablicy ogłoszeń.....	65
Zdjęcie 7. Spotkanie konsultacyjne w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, 4 października 2016 r.	67
Zdjęcie 8. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej BIP Urzędu Gminy	68
Zdjęcie 9. Informacja o konsultacjach społecznych na stronie internetowej gminy	69
Zdjęcie 10. Spotkanie konsultacyjne projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Książki do 2025 roku, 4 kwietnia 2017 r.	70

Spis map

Mapa 1. Położenie Gminy Książki na tle Powiatu Wąbrzeskiego.....	13
Mapa 2. Gmina Książki.....	13
Mapa 3. Granice obszaru zdegradowanego w Gminie Książki.....	31
Mapa 4. Granice obszaru rewitalizacji w Gminie Książki.....	33